

ISSN 0035-7715
eISSN 2451-2311

ROCZNIKI PAŃSTWOWEGO ZAKŁADU HIGIENY

ANNALS OF THE NATIONAL INSTITUTE OF HYGIENE

Quarterly
2018
Volume 69
SUPPLEMENT

NATIONAL INSTITUTE OF PUBLIC HEALTH
NATIONAL INSTITUTE OF HYGIENE

EDITOR and PUBLISHER:
**NATIONAL INSTITUTE OF PUBLIC HEALTH
– NATIONAL INSTITUTE OF HYGIENE**
Warsaw, Poland

ROCZNIKI PAŃSTWOWEGO ZAKŁADU HIGIENY

(ANNALS OF THE NATIONAL INSTITUTE OF HYGIENE)

Published since 1950

Quarterly, 4 issues in 1 volume per year (No 1 - March, No 2 - June, No 3 - September, No 4 - December)

The journal is devoted to research studies on food and water safety, nutrition, environmental hygiene, toxicology and risk assessment, public health and other related areas

Available at http://wydawnictwa.pzh.gov.pl/roczniki_pzh

Edited and published by the National Institute of Public Health - National Institute of Hygiene, Warsaw, Poland

EDITORIAL BOARD

Editor-in-Chief – Kazimiera Ćwiek-Ludwicka

Deputy Editor – Paweł Struciński

Editorial Secretary – Agnieszka Hernik

Editorial Assistant – Grzegorz Święckowski

Linguistic Editor – Piotr Hołownia

Statistical Editor – Daniel Rabczenko

SUBJECT EDITORS

Jacek Postupolski – food safety

Ewa Bulska – food and environmental analysis

Anna Gronowska-Senger – nutrition

Barbara Gworek – environmental hygiene

Jan K. Ludwicki – toxicology and risk assessment

Magdalena Bielska-Lasota, Grzegorz Juszczak, Mirosław J. Wysocki – public health

INTERNATIONAL SCIENTIFIC BOARD

Stanisław Berger, Warsaw, Poland

Jens Peter Bonde, Copenhagen, Denmark

Brian T. Buckley, Piscataway, NJ, USA

Krzysztof Chomiczewski, Warsaw, Poland

Adrian Covaci, Antwerp, Belgium

Małgorzata M. Dobrzyńska, Warsaw, Poland

Jerzy Falandysz, Gdansk, Poland

Antoni K. Gajewski, Warsaw, Poland

Aleksander Giwercman, Malmö, Sweden

Muhammad Jamal Haider, Karachi, Pakistan

Grzegorz Juszczak, Warsaw, Poland

Kazimierz Karłowski, Warsaw, Poland

Masahide Kawano, Ehime, Japan

Tao Li, Yunnan, China

Honggao Liu, Kunming, China

Jan Krzysztof Ludwicki, Warsaw, Poland

Halina Mazur, Warsaw, Poland

Julia Melgar Riola, Lugo, Spain

Krzysztof Pachocki, Warsaw, Poland

Andrea Raab, Aberdeen, Scotland, UK

Mark G. Robson, New Brunswick, NJ, USA

Martin Rose, York, UK

Kenneth S. Sajwan, Savannah, USA

Jacques Scheres, Maastricht, The Netherlands

Jolanta Solecka, Warsaw, Poland

Andrzej Starek, Cracow, Poland

Ujang Tinggi, Archerfield Qld, Australia

Bogumiła Urbanek-Karłowska, Warsaw, Poland

Jesús Olivero Verbel, Cartagena, Colombia

Stefan M. Waliszewski, Veracruz, Mexico

Bogdan Wojtyniak, Warsaw, Poland

Jan Żmudzki, Puławy, Poland

Indexed/abstracted in: PubMed/MEDLINE, Scopus, Web of Science, EMBASE, EBSCO, Agro, Food Science and Technology Abstracts, Global Health, NISC SA Databases, Index Copernicus Int., Polish Medical Bibliography/Central Medical Library, Polish Ministry of Science and Higher Education (MNiSW), CNKI Scholar

Full articles are freely accessible on the journal's website: http://wydawnictwa.pzh.gov.pl/roczniki_pzh/annals
The printed version of the journal is identical to the on-line version.

Editorial office:

National Institute of Public Health - National Institute of Hygiene

24 Chocimska Street, 00-971 Warsaw, Poland

e-mail: roczniki.pzh@pzh.gov.pl

Editor-in-Chief phone: +48 22 54 21 266; fax +48 22 849 35 13, e-mail: cwludwicka@pzh.gov.pl

© Copyright by the National Institute of Public Health - National Institute of Hygiene, Warsaw, Poland

Edition: 150 copies

ISSN 0035-7715
eISSN 2451-2311

ROCZNIKI PAŃSTWOWEGO ZAKŁADU HIGIENY

ANNALS OF THE NATIONAL INSTITUTE OF HYGIENE

Quarterly
2018
Volume 69
SUPPLEMENT

EDITOR and PUBLISHER:
**NATIONAL INSTITUTE OF PUBLIC HEALTH
– NATIONAL INSTITUTE OF HYGIENE**
Warsaw, Poland

© Copyright by the National Institute of Public Health - National Institute of Hygiene,
24 Chocimska Street, 00-791 Warsaw, Poland
<http://www.pzh.gov.pl>

Printing house:
Agencja Reklamowa TOP
ul. Toruńska 148, 87-800 Włocławek
tel.: + 48 54 423 20 40, fax: + 48 54 423 20 80
<http://www.agencjatop.pl>

ROCZNIKI PAŃSTWOWEGO ZAKŁADU HIGIENY

[ANNALS OF THE NATIONAL INSTITUTE OF HYGIENE]

Tom 69

2018

Suplement

Zeszyt poświęcony obchodom Jubileuszu 100-lecia

Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowego Zakładu Higieny (NIZP-PZH)

pod hasłem „100 LAT TROSKI O ZDROWIE POLAKÓW”

Opracowanie i redakcja: Kazimiera Ćwiek-Ludwicka

SPIS TREŚCI

Misja Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny	5
Dyrektorzy NIZP-PZH.....	9
100 lat troski o zdrowie Polaków	11
Zarys historii NIZP-PZH	13
Listy gratulacyjne	17
Medal pamiątkowy z okazji 100-lecia NIZP-PZH.	45
Odznaczenia państwowe i resortowe	47
Okna pamięci – biogramy nieżyjących pracowników NIZP-PZH	53
Konferencje naukowe	71
Wystawa poświęcona historii NIZP-PZH.	75
Leksykon Zdrowia Publicznego	79
Czasopisma naukowe wydawane przez NIZP-PZH	81

MISJA NARODOWEGO INSTYTUTU ZDROWIA PUBLICZNEGO – PAŃSTWOWEGO ZAKŁADU HIGIENY (1918-2018)

Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny (NIZP-PZH) jest najstarszą instytucją zdrowia publicznego w kraju. Został powołany do życia kilka dni po ogłoszeniu niepodległości Polski – 21 listopada 1918 roku.

Wraz ze zmieniającą się sytuacją zdrowotną i polityczną kraju oraz rozwojem nauk medycznych zmieniały się też funkcje Instytutu, zawsze jednak prowadzona była działalność w kilku podstawowych dziedzinach zdrowia publicznego. Działania te są w dużym stopniu związane z realizacją zadań Narodowego Programu Zdrowia.

Misją Instytutu jest ochrona zdrowia ludności poprzez kompleksowe działania podejmowane w obszarze zdrowia publicznego, w tym prace naukowo-badawcze, aplikacyjne i szkolenia. Obejmują one m.in.:

- ocenę sytuacji zdrowotnej ludności Polski,
- monitorowanie biologicznych, chemicznych i fizycznych czynników ryzyka w żywności, wodzie i powietrzu,
- zapobieganie chorobom zakaźnym i zakażeniom,
- badania epidemiologiczne ważnych społecznie chorób niezakaźnych,
- promocję zdrowia oraz prewencję chorób,
- zagadnienia związane z organizacją i ekonomiką ochrony zdrowia, a także kształceniem i komunikacją w zdrowiu publicznym.

NIZP-PZH prowadzi szkolenia w obszarze problematyki zdrowia publicznego, wykonuje ekspertyzy dla rządu, organizacji pozarządowych oraz społeczeństwa w zakresie oceny ryzyka i wskazywania sposobów unikania zagrożeń dla zdrowia.

Dr n. med. Grzegorz Juszczyk

Dyrektor

Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego-Państwowego Zakładu Higieny

*100. lat
Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego
– Państwowego Zakładu Higieny
(1918 – 2018)*

Gmach Instytutu (zdjęcie od strony, ul. Goworka)

Dyrektorzy NIZP-PZH i ich kadencje

Dr Ludwik Witold Rajchman
1918-1930

Prof. dr med. Witold Chodźko
Dyrektor Państwowej Szkoły
Higieny w PZH
1926-1939

Płk. prof. dr hab. med.
Gustaw Szulc
1931-1941

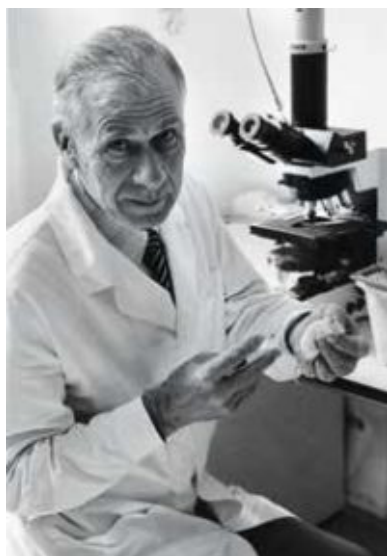
Prof. dr hab. med.
Feliks Przesmycki
1945-1963

Prof. dr hab. med. dr h.c.
Włodzimierz Kuryłowicz
1964-1980

Prof. dr hab. med.
Wiesław Magdzik
1980-1990

Prof. dr hab. med.
Tadeusz Hubert Dzbeński
1991-1995

Prof. dr hab. farm.
Janusz Jeljaszewicz
1996-2000

Prof. dr hab. farm.
Jan Krzysztof Ludwicki
2001-2007

Dr Jarosław Pinkas
2007-2009

Dr hab.
Rafał Gierczyński
2015-2015

Prof. dr hab. med.
Mirosław Jan Wysocki
2007, 2009-2015, 2015-2017

Dr n. med.
Grzegorz Juszczak
2017 – obecnie

„100 LAT TROSKI O ZDROWIE POLAKÓW”

Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego - Państwowy Zakład Higieny jest najstarszą instytucją zdrowia publicznego w Polsce.

W 2018 r. obchodzimy 100-lecie Naszego Instytutu, który został utworzony jako Państwowy Centralny Zakład Epidemiologiczny, w 1923 r. przemianowany na Państwowy Zakład Higieny (PZH), a od 2007 r. nosi nazwę: Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny.

Powstanie naszej instytucji było reakcją władz Odrodzonej Polski na zagrożenia zdrowotne ludności na terenach dawnych zaborów rosyjskiego i austriackiego po wybuchu Rewolucji Październikowej i kapitulacji Niemiec w I Wojnie Światowej. Zniszczenia wojenne, powojenna nędza i przemieszczanie się ze wschodu setek tysięcy repatriantów i uchodźców spowodowało występowanie epidemii licznych chorób, z których najgroźniejszymi były epidemie duru plamistego i duru brzusznego.

Historia instytucjonalnego zwalczania i zapobiegania epidemiom w Odrodzonej Polsce rozpoczęła się od powołania w sierpniu 1919 r. Centralnego Komitetu do walki z dżumą plamistą, a następnie w marcu 1920 r. Naczelnego Nadzwyczajnego Komisariatu do walki z epidemiami, któremu zawdzięczamy organizację kordonów sanitarnych i skuteczne zwalczanie epidemii.

Państwowy Zakład Higieny powstał jako wcześniej przygotowywane zaplecze naukowe i laboratoryjne tych działań, ale od początku był projektowany, według dalekosiężnej wizji dr Ludwika Rajchmana (pierwszego dyrektora PZH), jako nowoczesny instytut ogarniający swą działalnością ekspercką podstawowe domeny zdrowia publicznego.

Z biegiem lat zakres działalności Instytutu był dostosowywany do zmieniających się potrzeb i wyzwań w zakresie ochrony zdrowia społeczeństwa. Działalność naukowa, usługowa i szkoleniowa obejmowała zawsze podstawowe zagrożenia i problemy zdrowia publicznego.

Początkowo zakres działalności naukowo-badawczej i usługowej Instytutu obejmował: profilaktykę, diagnostykę i leczenie chorób zakaźnych, higienę pracy, higienę psychiczną i higienę odżywiania, badanie żywności i przedmiotów użytku, inżynierię i administrację sanitarną, jak również produkcję i kontrolę surowic i szczepionek oraz innych leków. Niektóre z tych dziedzin rozrosły się i wymagały powołania odrębnych placówek naukowych. W ten sposób z Państwowego Zakładu Higieny wyłoniły się: Instytut Leków, Instytut Żywności i Żywienia, Instytut Medycyny Pracy im. Prof. J. Nofera w Łodzi, Instytut Medycyny Morskiej i Tropikalnej i Instytut Antybiotyków, a nasz Instytut podjął nowe wyzwania.

Obecnie, w Narodowym Instytucie Zdrowia Publicznego - Państwowym Zakładzie Higieny są wyodrębnione dwa piony naukowe:

Analiz i Strategii w Zdrowiu Publicznym, który zajmuje się monitorowaniem i analizą stanu zdrowia ludności, analizami ekonomicznymi i systemowymi ochrony zdrowia, promocją zdrowia i prewencją chorób przewlekłych, a także problematyką kształcenia i komunikacji w zdrowiu publicznym.

Bezpieczeństwa Epidemiologicznego i Środowiskowego, który zajmuje się nadzorem nad chorobami zakaźnymi, ich szerzeniem się oraz czynnikami ryzyka, promowaniem szczepień i bezpieczeństwem szczepionek, diagnostyką oraz różnicowaniem drobnoustrojów chorobotwórczych, metodami unieszkodliwiania czynników zakaźnych, a także identyfikacją i oceną potencjalnie szkodliwych czynników chemicznych, fizycznych i mikrobiologicznych w żywności, wodzie, powietrzu i wybranych elementach środowiska, a także oceną ryzyka zdrowotnego.

Instytut współpracuje z wieloma ośrodkami naukowymi i instytucjami zarówno krajowymi, jak i międzynarodowymi (WHO, Komisja Europejska, ECDC, EFSA).

Obchody 100-lecia Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny odbyły się pod hasłem: „100 LAT TROSKI O ZDROWIE POLAKÓW”. Były one objęte Patronatem Honorowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy.

W ramach obchodów 100-lecia NIZP-PZH, 9 kwietnia 2018 roku odbyła się Jubileuszowa Gala w Filharmonii Narodowej, podczas której wręczono odznaczenia państwowe i resortowe zasłużonym pracownikom Instytutu.

Zorganizowane zostały trzy konferencje naukowe:

„100 lat wśród patogenów” – czerwiec 2018 r.

Konferencja poświęcona zakażeniom wywoływanym przez różne patogeny oraz roli NIZP-PZH w ich diagnozowaniu, monitorowaniu i zwalczaniu, ze szczególnym uwzględnieniem znaczenia immunoprofilaktyki. Poruszone zostanie również zagadnienie dotyczące niezbędności mikroorganizmów dla prawidłowego funkcjonowania organizmu człowieka jak również możliwości zastosowania patogenów w leczeniu chorób nowotworowych.

„Zdrowie Polaków - wczoraj, dziś i jutro” – październik 2018 r.

Konferencja poświęcona zmianom stanu zdrowia Polaków i jego uwarunkowań od okresu międzywojennego do chwili obecnej oraz przewidywanym trendom w przyszłości z uwzględnieniem zachodzących zmian demograficznych. Uwzględniona zostanie transformacja epidemiologiczna, problemy higieny, oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia. Uwzględnione zostaną również związki między sytuacją zdrowotną i systemem ochrony zdrowia.

„Żywność, woda i powietrze – czy żyjemy w bezpiecznym otoczeniu?” – listopad 2018 r. Konferencja będzie dotyczyła zagadnień związanych z identyfikacją zagrożeń występujących w żywności, wodzie i powietrzu wynikających z antropogennego stresu chemicznego w środowisku i zmian klimatycznych, a także związanej z nimi oceny ryzyka wystąpienia skutków zdrowotnych.

Prof. dr hab. n. med. Andrzej Zieliński
Zakład Epidemiologii
Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego - Państwowy Zakład Higieny

ZARYS HISTORII NARODOWEGO INSTYTUTU ZDROWIA PUBLICZNEGO - PAŃSTWOWEGO ZAKŁADU HIGIENY

LATA 1918-1939

W momencie odzyskania niepodległości 11 listopada 1918 r. państwo polskie praktycznie nie miało granicy wschodniej, a z obszarów objętych działaniami zbrojnymi napływały tysiące repatriantów i uchodźców. Sanitarne i przeciwepidemiczne zabezpieczenie społeczeństwa było w tej sytuacji najwyższym priorytetem. Świadomość zagrożeń ze strony epidemii chorób zakaźnych spowodowała szybkie wprowadzanie do legislacji przepisów dotyczących działań prewencyjnych. Jednym z najwcześniejszych działań mających na celu zwalczanie zagrożeń ze strony chorób zakaźnych było założenie naszego Instytutu. Ministerstwo Zdrowia Publicznego już w końcu 1918 r. podjęło decyzję o powołaniu Państwowego Centralnego Zakładu Epidemiologicznego (PCZE) i powierzeniu jego organizacji, a następnie kierownictwa dr *Ludwikowi Rajchmanowi*.

Powstała struktura stanowiła mocne zaplecze naukowe i produkcyjne służące w pierwszym okresie działania Instytutu głównie walce z epidemiami. W kolejnych latach zakres działalności Państwowego Centralnego Zakładu Epidemiologicznego ulegał rozszerzeniu przez dołączanie nowych pól działania, ale też przez stworzenie sieci terenowych zakładów w kluczowych miastach kraju.

Początkowo PCZE mieścił się w Zakładzie Higieny Uniwersytetu Warszawskiego, ale już w lutym 1919 r. Ministerstwo Zdrowia Publicznego nabyło niewykończony budynek przy ulicy Chocimskiej, obecną siedzibę NIZP – PZH. Po zakończeniu jej budowy w 1920 r. przeniesiono tam PCZE oraz inne zakłady przejęte przez rząd. Początkowo były to instytucje odrębne pod względem administracyjnym, ale już 6 października 1921 r. na mocy uchwały Rady Ministrów nastąpiło połączenie ich oraz terenowych Zakładów Epidemiologicznych w jeden Państwowy Zakład Epidemiologiczny (PZE). Od tej pory, dawne terenowe Zakłady Epidemiologiczne funkcjonowały jako jego filie.

W odrodzonej Polsce w latach 1918-1919 zapadalność na choroby zakaźne wzrosła i wymagała energicznych działań doraźnych. W tym też czasie dokonania niektórych pracowników PZE wykraczały daleko poza zakres jego podstawowej działalności. Dr *Ludwik Rajchman* wspólnie z ministrem *Witoldem Chodźką*, wykorzystując swe międzynarodowe kontakty, przedstawili dramatyzm sytuacji epidemiologicznej w Europie Wschodniej, uzyskali poparcie Ligi Narodów i znaczącą pomoc materialną dla Polski ze strony niektórych rządów oraz organizacji pozarządowych. Dr *Feliks Przesmycki*, zmobilizowany do wojskowej służby medycznej w czasie wojny 1920 r. opracował w Strzałkowie skuteczne procedury zwalczania cholery wśród jeńców rosyjskich. Jego wskazówki posłużyły do zwalczania epidemii w innych obozach jenieckich.

Poważnym problemem zdrowia publicznego w Odrodzonej Polsce był drastyczny niedostatek personelu, odpowiednio wyszkolonego w zakresie higieny, epidemiologii i mikrobiologii, do pracy w laboratoriach diagnostycznych oraz administracji. Te potrzeby były impulsem do zorganizowania Państwowej Szkoły Higieny (PSH) i wybudowania dla niej pomieszczeń. Państwowa Szkoła Higieny została oficjalnie otwarta w 1926 r. W tym samym roku przyłączono do PZH Instytut Farmaceutyczny.

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 września 1923 r. przemianowano Państwowy Zakład Epidemiologiczny na Państwowy Zakład Higieny (PZH), a w 1927 r. rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 10 czerwca 1927 r. zostały określone jego cele i zadania.

Działalność PZH w okresie dwudziestolecia międzywojennego stanowiła jeden z podstawowych czynników cywilizacyjnego rozwoju naszego kraju. Zniszczenia wojenne, straty ludzkie i zubożenie społeczeństwa nało-

żyły się na tło zacofania cywilizacyjnego w dziedzinie higieny, które było głębokie jeszcze przed wybuchem pierwszej wojny światowej. Szczególną zasługą PZH była też działalność produkcyjna w zakresie surowic i szczepionek, która dzięki zapleczu naukowemu była poddawana rygorystycznej ocenie. W Dziale Produkcji kierowanym przez dr *Józefa Celarka* wytwarzano insulinę według technologii opracowanej przez *Kazimierza Funka*. Należy to do bardzo istotnych osiągnięć Państwowego Zakładu Higieny.

LATA OKUPACJI NIEMIECKIEJ

Druga wojna światowa nie przerwała działalności PZH. Z jednej strony istniała konieczność zapobiegania chorobom zakaźnym w społeczeństwie polskim, co motywowało personel PZH do utrzymania dotychczasowego warsztatu pracy. Z drugiej zaś utrzymanie nadzoru sanitarno-epidemiologicznego w kraju okupowanym, musiało należeć do priorytetów władz okupacyjnych, tym bardziej, że wkrótce terytorium polskie znalazło się na zapleczu frontu. PZH przetrwał wojnę zachowując działalność szczególnie w zakresie badań diagnostycznych i produkcji szczepionek jako filia hamburskiego „Bernhard-Nocht-Institut für Tropenmedizin”. Jednak stosunkowo łagodne potraktowanie pracowników zatrudnionych w PZH nie dotyczyło osób pochodzenia żydowskiego. Ci, którzy nie zdołali się ukryć, najpierw zostali umieszczeni w getcie, a następnie wielu z nich zostało wywiezionych do obozów zagłady, gdzie liczni spośród nich zginęli. Była to wielka ludzka tragedia, a dla nauki polskiej niepowetowana strata. Profesor *Ludwik Hirszfild* został wraz z rodziną wyprowadzony z getta i zdołał się uratować. Ale i jego dotknęła tragedia w postaci śmierci córki, która ciężko zachorowała, a w warunkach okupacyjnych nie mogła być właściwie leczona.

Obecnie wiedza na temat działalności pracowników PZH w ramach Polskiego Państwa Podziemnego pozostaje fragmentaryczna. Kilka informacji można znaleźć we wspomnieniach *Feliksa Przesmyckiego* i *Jana Nowaka-Jeziorańskiego*. Ze wspomnień *Jana Nowaka-Jeziorańskiego* wyłania się obraz aktywnego zaangażowania wielu pracowników PZH w działania konspiracyjne. Opisuje on żywe kontakty z niektórymi z nich i podaje historię „listów wąglikowych do Gestapo”. Z polecenia niezidentyfikowanej komórki Państwa Podziemnego pracownicy PZH dostarczali bakterie lub zarodniki wąglik, które były wkładane do kopert z fałszywymi donosami wysyłanymi do Gestapo. Wywołało to w Gestapo lęk przed zakażeniem i spowodowało, że listy z donosami były niszczone bez czytania. Dużą doniosłość miała działalność konspiracyjna grupy pracowników PZH, którzy pod kierunkiem *Feliksa Przesmyckiego* produkowali szczepionkę przeciw durowi wysypkowemu. Pewną partię szczepionki weiglowskiej przywiózł też ze Lwowa *Edward Mikołajczyk*. Szczepionkę tę, przez swe konspiracyjne kontakty, dostarczał do szpitali, więzień i obozów koncentracyjnych oraz do getta warszawskiego *Jerzy Morzycki*. Niekontrolowana przez Niemców produkcja szczepionki wymagała wielkiej odwagi i poświęcenia, bo posiadanie przez Polaków wszy zakażonych riketsjami było bezwzględnie karane śmiercią. *Jerzy Morzycki* przekonał również okupacyjnego „dyrektora” PZH o potrzebie zorganizowania kolumn sanitarnych. Kolumny te, przez to, że zajmowały się chorobą budzącą powszechny lęk umożliwiły mu zatrudnianie w nich, jako sanitariuszy, ukrywających się Żydów.

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Działając w strukturach Armii Krajowej *Jan Kostrzewski* przygotował plan struktur zabezpieczenia medycznego i sanitarnego dla przyszłego powstania, który nie został w pełni wykonany przed jego wybuchem. W czasie powstania liczni pracownicy PZH działali w służbach sanitarnych, niektórzy także na stanowiskach dowódczych.

Na początku powstania budynek PZH został zajęty przez komendę V obwodu pułku „Baszta”, ale jego teren szybko został opanowany przez siły niemieckie i utrzymany do końca powstania. Ze wspomnień *Aleksandra Szczygła* wiadomo, że część pracowników PZH pozostała w zajęтым przez Niemców gmachu, gdzie przy częstym narażaniu życia próbowali chronić go przed spalaniem i dewastacją. Ratowali też zbiory biblioteczne i zabezpieczali aparaturę. W okresie nasilenia walk w dzielnicy, w gmachu PZH był zorganizowany punkt opatrunkowy, gdzie nawet wykonywano zabiegi chirurgiczne. Koniec powstania, dla pracowników, którzy pozostali w gmachu PZH, był równie dramatyczny jak dla pozostałych mieszkańców Warszawy. Czekali ich wyprowadzenie do Du-lagu Pruszków - niemieckiego nazistowskiego obozu przejściowego, w którym gromadzono cywilną ludność Warszawy i okolicznych miejscowości, wypędzaną z domów w trakcie lub po zakończeniu Powstania Warszawskiego.

DZIAŁALNOŚĆ PZH PO DRUGIEJ WOJNIE ŚWIATOWEJ

W zniszczonej Warszawie i w zdewastowanych budynkach PZH, pozbawionych aparatury laboratoryjnej, nie było możliwości natychmiastowego zorganizowania jego działalności. Dlatego został tymczasowo przeniesiony do Łodzi, skąd powrócił do swej siedziby 1 października 1946 r. Przemiany polityczne drugiej połowy lat 40-tych odbiły się znacząco na zakresie działalności PZH.

W 1949 r. zakłady produkujące szczepionki zostały wyprowadzone spod nadzoru PZH jako „Zjednoczone Zakłady Surowic i Szczepionek”. W kolejnych latach nastąpiło szereg podobnych przekształceń jednostek PZH na niezależne instytucje. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy był rozwój nauki i technologii a także wzrastająca specjalizacja poszczególnych dziedzin.

Kolejne lata, aż po ostatni rok, przyniosły szereg zmian w statucie i organizacji Państwowego Zakładu Higieny oraz w jego usytuowaniu w stosunku do Ministerstwa Zdrowia i do Państwowej Inspekcji Sanitarnej. W tych regulacjach zmieniał się zakres odpowiedzialności i kompetencji PZH, przemianowania jednostek wewnętrznych (np. działów na zakłady) i zmiana kategorii zaklasyfikowania całej instytucji (np. na instytut naukowo badawczy).

PZH działający od 2007 r. jako Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny był jednak zawsze zobowiązany do ściśle ze sobą powiązanych aktywności naukowej, misyjnej i dydaktycznej.

Utrzymanie wysokiego poziomu badań naukowych oraz działalności Instytutu w dużej mierze zależy od harmonijnego przekazywania wiedzy i doświadczenia kolejnym pokoleniom naukowców z zapewnieniem im możliwości dostępu do źródeł zewnętrznych. Zmiana pokoleniowa, która nastąpiła w ostatnim dwudziestoleciu, wyraźnie przyczyniła się do postępu we wprowadzaniu nowoczesnych technik badawczych w laboratoriach PZH. Obserwujemy też postęp w metodach badań epidemiologicznych i stosowanej w nich analizy statystycznej. Młodzi naukowcy PZH stanowią jedno z najważniejszych środowisk badawczych nauki o zdrowiu publicznym w kraju. Jest to także grupa osób o mocnym zakotwiczeniu w zespołach i badaniach naukowych o charakterze międzynarodowym.

Należy także wspomnieć, że Państwowy Zakład Higieny nieprzerwanie do dzisiaj wydaje 3 czasopisma naukowe: *Przegląd Epidemiologiczny*, *Medycynę Doświadczalną i Mikrobiologię* i *Roczniki Państwowego Zakładu Higieny*.

„*Przegląd Epidemiologiczny*” wydawany jest przez PZH od 1920 r., a od 1958 r. wspólnie z Polskim Towarzystwem Epidemiologów i Lekarzy Chorób Zakaźnych. Publikuje artykuły oryginalne, przeglądowe, kazuistyczne i kliniczne z dziedziny epidemiologii, zapobiegania i zwalczania chorób zakaźnych, zdrowia publicznego i historii tych dziedzin. Zamieszcza także raporty o sytuacji epidemiologicznej chorób zakaźnych w Polsce.

„*Medycyna Doświadczalna i Mikrobiologia*” ukazuje się od 1923 roku, początkowo pod nazwą „*Medycyna Doświadczalna i Społeczna*”, a od 1949 roku pod obecną nazwą. Wydawana jest przez Państwowy Zakład Higieny i Polskie Towarzystwo Mikrobiologów. Publikuje prace z dziedziny mikrobiologii medycznej w zakresie zakażeń bakteryjnych, wirusowych, grzybiczych i zarażeń pasożytniczych oraz ich oddziaływania na zdrowie publiczne.

„*Roczniki Państwowego Zakładu Higieny*” wydawane są przez PZH od 1950 r. Powołane zostały do życia wychodząc naprzeciw ówczesnym potrzebom publikowania wyników prac naukowych, które miały wspomóc służby państwowe w rozwiązywaniu stojących przed nią problemów zwłaszcza żywnościowych i żywieniowych. W czasopiśmie publikowane są prace z dziedziny bezpieczeństwa zdrowotnego żywności i wody, żywienia i diety, higieny środowiska, toksykologii i oceny ryzyka zdrowotnego oraz zdrowia publicznego.

Wydawane przez Instytut trzy czasopisma naukowe, w czasie długiego okresu istnienia, rozwijały się i podwyższały swój poziom wraz z rozwojem Państwowego Zakładu Higieny. Obecnie, dostępne są zarówno w wersji drukowanej jak i elektronicznej w modelu otwartego dostępu (Open Access) do pełnych tekstów poprzez strony Internetowe czasopism. Znajdują się także w wielu krajowych i międzynarodowych bazach bibliograficznych. ‘*Roczniki Państwowego Zakładu Higieny / Annals of the National Institute of Hygiene*’ od 2013 r. wydawane są w wersji anglojęzycznej, a w ‘*Przeglądzie Epidemiologicznym / Epidemiological Review*’ prace publikowane są w wersji angielskiej i polskiej. Czasopisma stanowią platformę umożliwiającą wymianę poglądów pomiędzy naukowcami w kraju i zagranicą zajmującymi się badaniami z zakresu tematyki jakiej poświęcone są czasopisma.

LISTY GRATULACYJNE

PREZYDENT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, 9 kwietnia 2018 roku

Organizatorzy i Uczestnicy
Gali Jubileuszowej z okazji
100-lecia Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego –
Państwowego Zakładu Higieny

Szanowny Panie Dyrektorze!
Szanowni Państwo!

Obchodzony przez Państwa jubileusz ma symboliczny wymiar. Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny jest rówieśnikiem odrodzonej Rzeczypospolitej. Decyzja o utworzeniu tej ważnej instytucji zapadła już w pierwszych dniach po odzyskaniu niepodległości: 21 listopada 1918 roku. To szczególny powód do dumy, mało bowiem jest w Polsce placówek, które mogą się pochlubić równie bogatą, nieprzerwaną tradycją, ściśle związaną z losami naszego narodu.

Powołanie Państwa Zakładu było istotnym krokiem w budowaniu instytucji suwerennego państwa, a zarazem pilną koniecznością w zmaganiach o zdrowie i życie jego obywateli. Pierwsze chwile niepodległości kojarzą się dzisiaj przede wszystkim z powszechnie odczuwaną radością i wzruszeniem, lecz trzeba też pamiętać, jak wielkie były wówczas problemy dnia codziennego. Po długiej, wyniszczającej wojnie, w warunkach ciężkich niedoborów w polskim społeczeństwie szerzyły się groźne epidemie. Pracownicy nowo utworzonego Zakładu stawili czoła temu wyzwaniu z ogromną ofiarnością, zaangażowaniem i profesjonalizmem. Od samego początku przez całe sto lat pozostaje to niezmienną cechą jego działalności.

Dziś Państwowy Zakład Higieny nadal czuwa nad zdrowiem Polaków, wykonując szereg doniosłych zadań. Państwa praca służy zapobieganiu chorobom zakaźnym i zakażeniom, monitorowaniu zagrożeń, profilaktyce i promocji zdrowia, kształceniu specjalistów oraz wielu innym ważnym społecznie celom. Już we wczesnych latach istnienia PZH zyskał wysoką renomę nie tylko w Rzeczypospolitej, lecz i za granicą – wytwarzane tu szczepionki rekomendowane były przez organizacje międzynarodowe do szerokiego stosowania także w innych krajach. Pochodząca stąd insulina, w Polsce nigdzie indziej nieprodukowana, uratowała życie wielu rodakom. W gronie osób związanych z Zakładem znaleźli się wybitni badacze i lekarze, których nazwiska rozślawiły naszą Ojczyznę w świecie, jak dr Ludwik Hirszfild – twórca polskiej szkoły immunologicznej czy dr Kazimierz Funk – twórca nauki o witaminach. Są Państwo kontynuatorami tych znakomitych dokonań. Jestem pełen uznania dla wykonywanej z poświęceniem Państwa misji, stale skoncentrowanej wokół wielkiej wartości, jaką jest zdrowie polskiego społeczeństwa.

Z okazji wspaniałego jubileuszu – tak pięknie wpisującego się w obchody stulecia odzyskania niepodległości przez naszą Ojczyznę – składam Państwu serdeczne gratulacje. W imieniu Rzeczypospolitej dziękuję za Państwa starania na rzecz dobra publicznego, za budzącą ogromny szacunek humanitarną służbę. Wszystkim pracownikom Instytutu życzę kolejnych świetnych osiągnięć, spełnienia zamierzeń i wszelkiej pomyślności. Proszę przyjąć serdeczne pozdrowienia.

Z wyrazami szacunku i sympatii

**Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej**

Warszawa, 5 kwietnia 2018 r.

**Pan
dr Grzegorz Juszczak
Dyrektor
Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego -
Państwowego Zakładu Higieny**

Szanowny Panie Dyrektorze,

uprzejmie dziękuję za zaproszenie na uroczystą galę z okazji jubileuszu 100-lecia Instytutu. Żałuję, że nie mogę wraz z Państwem uczestniczyć w tym wyjątkowym święcie. Tą zatem drogą gratuluję pięknej rocznicy i serdecznie pozdrawiam zgromadzonych w Sali Koncertowej Filharmonii Narodowej w Warszawie.

Od początku swego istnienia ta ceniona instytucja prowadziła działalność zmierzającą do ochrony i poprawy zdrowia ludności naszego kraju. Sto lat istnienia placówki to bez wątpienia powód do wielkiej dumy i zadowolenia nie tylko dla tych, którzy tworzyli jej historię, lecz również dla tych wszystkich, którzy kształtują jej obecny wizerunek.

Korzystając zatem z nadarzającej się okazji, na ręce Pana Dyrektora pragnę przekazać życzenia powodzenia w dalszych działaniach i zadowolenia z wypełniania codziennych obowiązków. Gorąco winszuję otrzymującym odznaczenia państwowe - zasłużonym pracownikom Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowego Zakładu Higieny. Życzę Państwu satysfakcji z wykonywanej pracy oraz wszelkiej pomyślności w życiu osobistym.

Raz jeszcze pozdrawiam zgromadzonych na uroczystej gali, życzę wspaniałej atmosfery spotkania i łączę wyrazy szacunku.

Marek Kuchciński

MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Stanisław Karczewski

Warszawa, 9 kwietnia 2018 roku

SZANOWNY PAN
DR GRZEGORZ JUSZCZYK
DYREKTOR
NARODOWEGO INSTYTUTU ZDROWIA PUBLICZNEGO
- PAŃSTWOWEGO ZAKŁADU HIGIENY

SZANOWNY PAN
PROF. DR HAB. MIROSŁAW J. WYSOCKI
PRZEWODNICZĄCY KOMITETU NAUKOWEGO

SZANOWNY PAN
PROF. DR HAB. WALDEMAR RASTAWICKI
PRZEWODNICZĄCY KOMITETU ORGANIZACYJNEGO

Stanisław Karczewski

dziękuję serdecznie za zaproszenie mnie do udziału w uroczystej gali z okazji jubileuszu 100-lecia Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowego Zakładu Higieny, która ma miejsce w sali koncertowej Filharmonii Narodowej w Warszawie. Spiętrzenie obowiązków związanych z pełnioną funkcją nie pozwoliło mi być obecnym na tym ważnym dla Państwa spotkaniu. Zważywszy jednakże na fakt, że jestem lekarzem, tą drogą chciałbym podzielić się kilkoma refleksjami z osobami uczestniczącymi w dzisiejszym spotkaniu.

Szanowni Państwo, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego - Państwowy Zakład Higieny jest najstarszą instytucją zdrowia publicznego w Polsce. Został powołana do życia 21 listopada 1918 roku, a więc zaledwie w 10 dni po ogłoszeniu niepodległości Polski, jako Państwowy Centralny Zakład Epidemiologiczny.

Bogata historia tej instytucji była i jest ściśle spleciona z losami naszego kraju. W początkach funkcjonowania jej głównym zadaniem było przeciwdziałanie szerzącym się po wojnie na terenie kraju epidemiom. Z czasem, wraz z poprawą sytuacji epidemiologicznej w kraju, zaczęto koncentrować się na zagadnieniach higieny. Znalazło to odzwierciedlenie w zmianie nazwy – w 1923 roku Państwowy Centralny Zakład Epidemiologiczny został przemianowany na Państwowy Zakład Higieny.

Działalność naukowo-badawcza Państwowego Zakładu Higieny obejmowała profilaktykę, diagnostykę i leczenie chorób zakaźnych, higienę pracy, badania żywności i przedmiotów użytkowych i kwestie sanitarne. Jednocześnie Zakład prowadził działalność dydaktyczną, szkoląc zastępy lekarzy i średniego personelu medycznego.

Po wyzwoleniu Polski spod okupacji niemieckiej, podobnie jak po pierwszej wojnie światowej, Państwowy Zakład Higieny uczestniczył na terenie całego kraju w zwalczaniu epidemii groźnych chorób zakaźnych. Jednocześnie wciąż poszerzał się katalog obszarów i działań w zakresie zdrowia publicznego. Do tradycyjnych zagadnień profilaktyki, diagnostyki oraz kontroli chorób zakaźnych, produkcji szczepionek i surowic dołączyły zagadnienia z zakresu kontroli leków, higieny pracy, higieny żywienia oraz jakości wody do picia.

Obecną nazwę PZH otrzymał w październiku 2007 r. Niezmieniona została jego misja – ochrona zdrowia ludności poprzez działania w obszarze zdrowia publicznego. Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny gromadzi na bieżąco dane dotyczące zagrożeń epidemiologicznych, które są przekazywane do Instytutu przez Państwową Inspekcję Sanitarną (PIS) i jej jednostki organizacyjne (stacje sanitarno-epidemiologiczne) oraz przez szpitale. Aktywność ta pozwala na identyfikowanie zagrożeń zdrowia publicznego, umożliwiając wypracowanie strategii zwalczania chorób oraz planów na wypadek epidemii. Instytut na bieżąco monitoruje zachorowania na ponad 100 chorób zakaźnych i zatrucia w Polsce oraz sporządza co dwa tygodnie raporty z danymi na ten temat.

Dziś Instytut zajmuje się problematyką zapobiegania chorobom zakaźnym oraz ważnym społecznie chorobom niezakaźnym (takim jak choroby układu krążenia, nowotwory, cukrzyca, astma i inne), monitoringiem sytuacji zdrowotnej oraz poprawą warunków sanitarnych i higienicznych.

Ze zwalczaniem chorób zakaźnych, stanowiących potencjalne zarzewie epidemii, łączy się kwestia szczepień ochronnych. Przez wiele lat profilaktyczne szczepienia dzieci nie stanowiły w Polsce żadnego problemu. Jednak w ostatnim czasie coraz większą popularność i posłuch w społeczeństwie zdobywa ruch rodziców przeciwnych obowiązkowym szczepieniom dzieci. Budzi to uzasadniony niepokój instytucji odpowiedzialnych za zdrowie publiczne. W działania na rzecz szczepień profilaktycznych włączył się również Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny, który wraz z Naczelną Izbą Lekarską oraz Głównym Inspektorem Sanitarnym od wielu miesięcy czynią wiele na rzecz dbałości o rzetelne informowanie opinii publicznej o znaczeniu szczepień profilaktycznych dla zdrowia społeczeństwa. Szczepienia ochronne są skutecznym i bezpiecznym środkiem zapobiegania groźnym chorobom zakaźnym zarówno w wymiarze indywidualnym, jak również w kształtowaniu odporności całej populacji.

Obchody 100-lecia Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny przebiegają pod hasłem „100 lat troski o zdrowie Polaków”. Doceniam tę troskę i liczę na dalsze lata pełnej sukcesów opieki nad zdrowiem naszych obywateli.

Z poważaniem
Grzegorz Kowalski

**MARSZAŁEK
WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO**
ul. Jagiellońska 26, 03-719 Warszawa

Warszawa, 9 kwietnia 2018 r.

Pan

*Dr Grzegorz Juszczyk
Dyrektor
Narodowego Instytutu
Zdrowia Publicznego –
– Państwowego Zakładu Higieny*

Panowie

*Prof. dr hab. Mirosław J. Wysocki
Przewodniczący Komitetu Naukowego
Obchodów 100-lecia
Narodowego Instytutu
Zdrowia Publicznego –
– Państwowego Zakładu Higieny*

*Prof. dr hab. Waldemar Rastawicki
Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego
Obchodów 100-lecia
Narodowego Instytutu
Zdrowia Publicznego –
– Państwowego Zakładu Higieny*

Szanowni Panowie,

serdecznie dziękuję za zaproszenie na uroczystą galę z okazji jubileuszu 100-lecia Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny.

Państwa Instytut może się poszczycić bardzo długą i ciekawą historią, niezwykle bogatym i cennym dorobkiem oraz znakomitą renomą. Jest on najstarszą w kraju instytucją zdrowia publicznego, powołaną zaledwie kilkanaście dni po odzyskaniu przez naszą ojczyznę niepodległości w 1918 r. Na przestrzeni minionego stulecia wspaniale wypełniał powierzona mu odpowiedzialną misję, czyli troskę o szeroko rozumiane zdrowie Polaków i Polek. Tak jest i dziś. Ważne prace Instytutu – o charakterze praktycznym, interwencyjnym, naukowym i szkoleniowym – niezmiennie przekładają się na duże osiągnięcia w zakresie zwalczania różnych chorób oraz poprawy warunków sanitarnych i higienicznych. Należy podkreślić, że to dzięki Państwa staraniom wprowadzono w Polsce ustawodawstwo dotyczące ochrony zdrowia przed chorobami zakaźnymi, w tym powszechny system szczepień. Niezwykle istotnym aspektem prac prowadzonych w placówce są działania prewencyjne, niezbędne w skutecznej walce z chorobami cywilizacyjnymi i nowo pojawiającymi się zagrożeniami. Wysoko cenię zaangażowanie Instytutu w proces tworzenia programów w zakresie zdrowia publicznego w Polsce, kształcenie kolejnych pokoleń specjalistów, jak i promocję postaw i zachowań prozdrowotnych.

Jestem pełen uznania dla wszechstronnej, bardzo aktywnej i owocnej działalności Państwa instytucji, jej ożywionej współpracy z wiodącymi organizacjami i ośrodkami naukowymi w kraju i na świecie oraz wypracowanych sukcesów, dzięki którym stale poprawia się stan zdrowia ludności w Polsce, a co za tym idzie – również jakość życia. Serdecznie gratuluję doniosłego jubileuszu, wspaniałego dorobku i ciągłego rozwoju Instytutu. Cieszę się, że na mój wniosek Sejmik Województwa Mazowieckiego nadał mu Odznakę Honorową „Zasłużony dla Mazowsza”. Życzę Państwu wielu kolejnych lat owocnej i satysfakcjonującej pracy, realizacji nowych ambitnych badań i projektów, dalszych imponujących osiągnięć oraz wszelkiej pomyślności.

Z wyrazami szacunku

Adam Słomka

Ministerstwo Zdrowia

Podsekretarz Stanu

Zbigniew J. Król

Warszawa,

2018-04-09

Pan
Dr Grzegorz Juszczyk
Dyrektor
Narodowego Instytutu
Zdrowia Publicznego
– Państwowego Zakładu Higieny

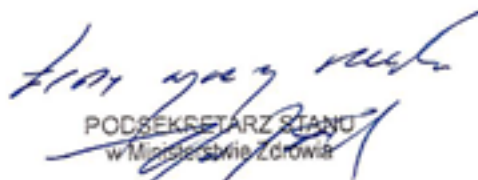
na wstępie chciałbym podziękować za zaproszenie na uroczystość obchodów 100-lecia Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny.

Rangę tego wydarzenia czyni jeszcze bardziej znaczącą inna rocznica – 100-lecie odzyskania przez Polskę niepodległości, przy czym mam tu na myśli nie tylko roczną zbieżność dat, ale i miesięczną. Zarówno bowiem odzyskanie przez Ojczyznę państwowości, jak i powstanie Instytutu miało miejsce w listopadzie 1918 r.

Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny jest najstarszym instytutem badawczym. Jego działalność była niezwykle istotna dla poprawy sytuacji epidemiologicznej w zniszczonym w czasie I wojny światowej kraju. Powstanie Instytutu stanowiło również symbol odbudowy suwerennego państwa polskiego również i w obszarze nauk medycznych, w dziedzinach takich jak: mikrobiologia, epidemiologia, higiena oraz środowiskowych zagrożeń zdrowia. Rozwój tych dyscyplin na odpowiednim poziomie był niezwykle istotny dla ochrony zdrowia wyniszczonych, przede wszystkim w wymiarze zdrowotnym, obywateli II Rzeczypospolitej, jak i naszych rodaków po II wojnie światowej.

Również i w czasach współczesnych rola, jaką pełni Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny w ochronie zdrowia ludności jest znamieną. Urzeczywistnia się poprzez działania podejmowane w obszarze zdrowia publicznego, które mają kluczowe znaczenie w walce z chorobami przewlekłymi i zakaźnymi.

W związku z powyższym, proszę przyjąć ode mnie życzenia dalszego rozwoju Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny oraz wszelkiej pomyślności dla wszystkich pracowników naukowych i administracyjnych, zarówno w życiu zawodowym, jak i osobistym. Kolejnych 100 lat.

PODSEKRETARZ STANU
w Ministerstwie Zdrowia
Zbigniew J. Król

Warszawa, 9 kwietnia 2018 roku

GLÓWNY INSPEKTOR SANITARNY

Marek Posobkiewicz

Pan

dr n. med. Grzegorz Juszczyk

Dyrektor

Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego-

Państwowego Zakładu Higieny

Stanowcy Państwowego Dyrektora,

z okazji jubileuszu 100-lecia Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny, w imieniu własnym oraz 16. tysięcy Pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej, składam na ręce Pana Dyrektora wyrazy szacunku i gratulacji.

Historia Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowego Zakładu Higieny jest nierozdzielnie związana z powstaniem, historią i funkcjonowaniem Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Nasze wspólne korzenie sięgają dwudziestolecia międzywojennego, kiedy to po 123 latach niewoli, w roku 2018 rozpoczął się w Polsce proces budowania administracji państwa.

W literaturze przedmiotu podkreśla się, że budowa polskiego prawodawstwa w dziedzinie zdrowia publicznego oraz budowa instytucji nadzoru sanitarno – epidemiologicznego w Polsce dokonywała się w trzech epokach ustrojowych: w okresie II Rzeczypospolitej (1918-1939), w Polsce Ludowej (1944-1989) oraz w III Rzeczypospolitej (od 1989 roku). W każdym z tych okresów, najpierw jako Państwowy Centralny Zakład Epidemiologiczny, następnie jako Państwowy Zakład Higieny, przekształcony w roku 2007 w Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego, Instytut pełnił rolę ośrodka naukowego, szkoleniowego, a także podejmował działania o charakterze praktycznym i interwencyjnym. Dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego - Państwowy Zakład Higieny stanowił zawsze centrum myśli i wsparcia w kluczowych dla zdrowia publicznego dziedzinach, takich jak: bezpieczeństwo żywności i żywienia, bezpieczeństwo zdrowotne wody, kosmetyków, a także promocja zdrowia i oświata zdrowotna. Wielu wybitnych naukowców Instytutu było i nadal jest Członkami Rady Sanitarno – Epidemiologicznej przy Głównym Inspektorze Sanitarnym, służąc wiedzą i najwyższej klasy doradztwem w dziedzinie sanitarno – epidemiologicznej. Dzięki Wybitnym Pracownikom Instytutu, Państwowa Inspekcja Sanitarna mogła rozwijać się, rozszerzać i doskonalić swoją działalność.

Korzystając z tej pięknej okazji, dziękuję za tę wieloletnią owocną współpracę, pełną zrozumienia dla wartości, jaką jest zdrowie i życie ludzkie. Życzę, aby działalność Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowego Zakładu Higieny nadal pozostawała synonimem jakości i profesjonalizmu oraz, aby kolejne lata pracy były równie efektywne i twórcze.

z wyrazami szacunku

Marek Posobkiewicz

MINISTER ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI

Krzysztof Jurgiel
BM-ko-0626-21/2018

Warszawa, w marcu 2018 r.

Pan
dr Grzegorz Juszczyk
Dyrektor
Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego
Państwowego Zakładu Higieny

Szanowny Panie Dyrektorze,

Z okazji Jubileuszu stulecia Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny proszę przyjąć moje wyrazy szacunku i poważania dla wszystkich, którzy na przestrzeni lat wnieśli ogromny wkład pracy i wiedzy w rozwój zdrowia publicznego.

To dla mnie zaszczyt, że pełniąc funkcję Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi mogę współpracować w ramach rozwoju wsi i obszarów wiejskich z tak znakomitymi naukowcami i badaczami o bogatym dorobku naukowym i ogromnej praktyce.

Jubileusz Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny zbiega się z Jubileuszem 100-lecia odrodzenia państwa polskiego. To niezwykle ważna data dla każdego Polaka. Jestem głęboko przekonany, że rola Instytutu w niezwykle ważnych działaniach podejmowanych w trosce o zdrowie każdego Polaka, zarówno w pozaborowej Polsce, jak i obecnie jest nieoceniona.

Życzę Państwu, by tak zacna instytucja z powodzeniem kontynuowała swoje wiekowe dziedzictwo, a bogaty dorobek powiększał się i przynosił satysfakcję w duchu odpowiedzialności za czas miniony i przyszły polskiego zdrowia publicznego.

ROBERT KOCH INSTITUT

Der Präsident

Robert Koch-Institut | Postfach 650261 | 13302 Berlin

Prof. Dr. Lothar H. Wieler

National Institute of Public Health
Prof. Mirosław Wysocki
Dr. Grzegorz Juszczyk
24 Chocimska street
00-791 Warsaw
POLAND

13 March 2018

Dear Professor Wysocki,
Dear Dr. Juszczyk

Congratulations to the 100 Anniversary of the National Institute of Public Health
– National Institute of Hygiene!

Thank you very much for your kind invitation to the Anniversary Event in the
Warsaw Philharmonic. With regret, I must inform you that I cannot attend due to
other commitments already planned.

I wish you all the best for the coming 100 years and I am looking forward to
seeing you at the NPHI Annual Meeting in Warsaw only 2 weeks later.

With best regards,

Lothar H. Wieler

Präs/ae

Tel. +49 (0)30 18754 - 2000
Fax +49 (0)30 1810 754 - 2610
E-Mail President@rki.de

Visitors:
Robert Koch-Institut
Nordufer 20
13353 Berlin

zentrale@rki.de
Tel. +49 (0)30 18754 - 0
Fax +49 (0)30 18754 - 232
IVBB-Rufnr. 754 - 0
www.rki.de

The Robert Koch Institute
is a Federal Institute
within the portfolio of the
Federal Ministry of Health

PREZES

Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych,
Wyrabów Medycznych i Produktów Biobójczych

Grzegorz Cessać

Warszawa, 09 kwietnia 2018 r.

*Szanowny Pan
dr n. med. Grzegorz Juszczyk
Dyrektor NIZP-PZH*

*Szanowny Pan
prof. dr hab. Mirosław J. Wysocki
Przewodniczący Komitetu Naukowego*

*Szanowny Pan
prof. dr hab. Waldemar Rastawicki
Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego*

Szanowni Panowie,

w imieniu swoim oraz pracowników Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrabów Medycznych i Produktów Biobójczych, składam na Państwa ręce najserdeczniejsze gratulacje z okazji wspaniałego jubileuszu 100-lecia Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny. Do gratulacji pragnę dołączyć także życzenia kolejnych wielu wspaniałych osiągnięć na polu naukowym oraz dalszego rozwoju.

Powstały u zarania samodzielnego bytu państwowego Rzeczypospolitej Państwowy Instytut Farmaceutyczny, którego działalność kontynuatorem jest Urząd, który mam honor dziś reprezentować, od samego początku swojego istnienia współdzielił siedzibę i losy z Państwowym Zakładem Epidemiologicznym. To w budynku przy ul. Chałcińskiej 24 w Warszawie urzędował pierwszy dyrektor PIF dr Stanisław Weil. Tutaj też był prowadzony pierwszy urzędowy „Spis zarejestrowanych specyfików i kosmetyków od 1919 r.” Tutaj prowadzono badania leków, w tym te najbardziej wymagające – jak objętych szczególnym nadzorem państwa pochodnych arsenobenzolowych. Ukoronowaniem bliskiej współpracy było rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 10 czerwca 1927 r., które istniejące przy Ministrze Spraw Wewnętrznych zakłady państwowej służby zdrowia, a mianowicie:

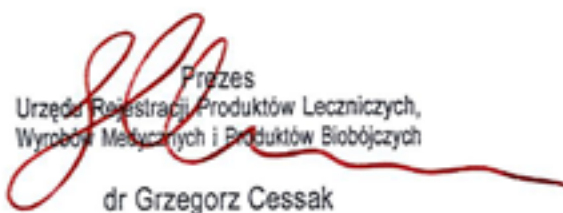
Państwowy Zakład Higieny w Warszawie, Państwowy Zakład Badania Surowic i Szczepionek, Państwowy Zakład Farmaceutyczny połączyło w jeden zakład naukowo-badawczy pod nazwą „Państwowy Zakład Higieny”. Od tego momentu, aż do 1951 r. badanie leków oraz sporządzanie dokumentacji rejestracyjnej odbywało się w Państwowym Zakładzie Higieny.

14 maja 1952 r. „celem nadania postępowego kierunku badaniom naukowym w zakresie jakości i celowości stosowania środków farmaceutycznych oraz wprowadzania do lecznictwa nowych środków farmaceutycznych, a ponadto wszechstronnego wykorzystania dla potrzeb służby zdrowia Polski Ludowej zdobyczy naukowych na tym odcinku, w szczególności zdobyczy przodującej nauki Związku Radzieckiego” powołany został do życia uchwałą nr 393 Rady Ministrów nowy instytut naukowy pod nazwą „Instytut Leków”. Pomimo ideologicznych frazesów towarzyszących jej powstaniu, instytucja ta, przejmując liczne grono wybitnych specjalistów z Zakładu Chemii i innych komórek PZH, w krótkim czasie rozwinęła skrzydła przyczyniając się dobitnie do rozwoju farmacji i ochrony zdrowia w kraju. Nawet wówczas, po „wypączkowaniu” Instytut Leków z pnia PZH niektóre zadania, jak np. badanie antybiotyków pozostawiono instytucji macierzystej. Dla tradycji naszego Urzędu niezwykle ważną komórką organizacyjną była działająca przy Instytucie Leków Komisja Leków. Przez cały czas jej funkcjonowania zasiadali w niej najwybitniejsi specjaliści z PZH. Podobnie było z kontynuującym jej pracę Biurem Rejestracji Leków. Dziś ta współpraca trwa i rozwija się dla spełnienia naszego wspólnego celu – Saluti Publicae – służby zdrowiu publicznemu.

Kończąc, pozwolę sobie w tym miejscu na krótką refleksję historyczno-archiwalną. Jest rzeczą znaną, że dokumenty obrazujące życie i działalność „pradziada” naszego urzędu czyli wspomnianego wcześniej Państwowego Instytutu Farmaceutycznego wchodzi w skład niezwykle cennego zespołu archiwalnego o sygnaturze 72/0/1308 przechowywanego w Archiwum Państwowym w Warszawie (stanowisko w Milanówku) pod nazwą „Państwowy Zakład Higieny w Warszawie 1917 – 1945”. Tak więc sto lat po rozpoczęciu wspólnego działania na niwie zdrowia publicznego losy naszych instytucji spletają się jak widać nierozdzielnie.

Życząc wszelkiej pomyślności chciałbym serdecznie podziękować za zaproszenie Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych do wzięcia udziału w gali.

Z wyrazami szacunku,

Przes
Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych,
Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych
dr Grzegorz Cessak

PAŃSTWOWY INSTYTUT WETERYNARYJNY

- PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

Krajowy Naukowy
Ośrodek Wiodący

Konsorcjum Naukowe
„Zdrowe Zwierzę – Bezpieczna Żywność”

DYREKTOR
dr hab. Krzysztof Niemczuk
profesor nadzwyczajny

Puławy, 8 kwietnia 2018 r.

Szanowny Pan
dr Grzegorz Juszczak
Dyrektor
Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego
- Państwowego Zakładu Higieny

Szanowny Panie Dyrektorze,

Bardzo dziękuję za zaproszenie na uroczystą galę zorganizowaną dla uczczenia jubileuszu 100-lecia działalności Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowego Zakładu Higieny.

Będąc wyrazicielem opinii Dyrekcji i Pracowników Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach, pragnę na ręce Pana Dyrektora złożyć serdeczne gratulacje dla wszystkich Pracowników NIZP-PZH. Państwa ogromna wiedza naukowa i praktyczna oraz doświadczenie przyniosły wymierne efekty w eliminacji i zapobieganiu chorobom będącym następstwem zmian zachodzących w środowisku człowieka. Aktywność Instytutu w monitorowaniu, diagnozowaniu i zwalczaniu pojawiających się zagrożeń, stanowi podstawę profilaktyki zdrowotnej nie tylko w naszym kraju, ale również w skali międzynarodowej, między innymi poprzez Państwa działalność w ramach Światowej Organizacji Zdrowia.

Jeszcze raz gratulując dotychczasowych osiągnięć, stanowiących niebagatelną wkład w rozwój polskiej nauki i ochronę zdrowia publicznego, życzę pracownikom Instytutu dalszych sukcesów w działalności naukowo-badawczej, a także osobistej satysfakcji z wykonywanej pracy.

Z wyrazami szacunku

Dyrektor

dr hab. Krzysztof Niemczuk
profesor nadzwyczajny

**Instytut
Żywności
i Żywienia**

Warszawa, dnia 09.04.2018r.

Szanowny Pan

Dr Grzegorz Juszczyk

Dyrektor

Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego –
Państwowego Zakładu Higieny

Szanowny Panie Dyrektorze,

W imieniu Dyrekcji, Rady Naukowej i Pracowników Instytutu Żywności i Żywienia mam zaszczyt przekazać na Pańskie ręce serdeczne i gorące gratulacje z okazji 100-lecia utworzenia Państwowego Zakładu Higieny. Ja osobiście i wszyscy, których reprezentuję, jesteśmy w pełni świadomi niezwykłości tego jubileuszu. Szczególnie, że utworzenie PZH zbiegło się w czasie z odzyskaniem niepodległości przez Polskę. Historia Państwowego Zakładu Higieny jest wyjątkowa ze względu na połączenie działalności naukowej z praktyczną na rzecz zwalczania wielkich epidemii, które przyniosły I i II wojna światowa, a także działalność konspiracyjną w czasie okupacji niemieckiej.

Gratulujemy PZH dotychczasowych osiągnięć naukowo-badawczych i wdrożeniowych, które przyniosły mu pozycję autorytetu krajowego i zagranicznego w dziedzinie wpływu czynników środowiskowych na zdrowie.

Pragnę z wdzięcznością przypomnieć, że historia naszego Instytutu splótła się z historią Państwowego Zakładu Higieny. Z PZH bowiem, a dokładnie z Działu Higieny Żywnienia, kierowanego przez Prof. Aleksandra Szczygła, wywodzi się Instytut Żywności i Żywienia, utworzony w 1963 r. Do połowy 1968 r. korzystał on z gościnności PZH, działając w jego siedzibie na ul. Chocimskiej.

Życzymy dalszych osiągnięć i sukcesów w działalności na rzecz zdrowia Polaków.

Z poważaniem

[Signature]

Prof. dr hab. Mirosław Jarosz

Dyrektor Instytutu Żywności i Żywienia

Lubuski Państwowy Wojewódzki
Inspektor Sanitarny
w Gorzowie Wielkopolskim
lek. med. Dorota Konaszczyk

„Zdrowie nie jest wszystkim,
lecz bez zdrowia wszystko jest niczym”.
Arthur Schopenhauer

Gorzów Wlkp., dnia 30 marca 2018r.

Szanowny Pan

Dr Grzegorz Juszczyk

Dyrektor

Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego
– Państwowego Zakładu Higieny

Szanowny Panie Dyrektorze

Serdecznie dziękuję za zaproszenie na uroczystą galę z okazji jubileuszu 100-lecia Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny. Z przykrością informuję, że ze względu na wcześniej zaplanowane obowiązki służbowe, nie będę mogła wziąć udziału w tak ważnej uroczystości.

NIZP-PZH jest najstarszą instytucją zdrowia publicznego w kraju. Już kilka dni po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, Rząd Polski utworzył w Warszawie Zakład, który po dziś dzień stoi na straży zdrowia publicznego w kraju. Dzięki niemal 100 – letniej działalności profilaktycznej na rzecz ochrony zdrowia, prowadzeniu badań związanych z zapobieganiem chorobom wynikających ze zmian w środowisku, a także specjalistycznemu nadzorowi w dziedzinie higieny, epidemiologii i mikrobiologii, możemy być spokojni o bezpieczeństwo zdrowotne Polaków.

Jubileusz 100-lecia jest niewątpliwie niezwykłym świętem. Jest też wyjątkową okazją do podsumowania dotychczasowych osiągnięć, a także do wyznaczania nowych celów. Z okazji tej rocznicy, pragnę złożyć najlepsze życzenia oraz podziękowania za pracę na rzecz ochrony i poprawy zdrowia ludności Polski. Proszę przyjąć słowa uznania za podejmowane przez lata inicjatywy w obszarze zdrowia publicznego, w tym prace naukowo-badawcze, aplikacyjne i szkolenia.

Gratulując efektów dotychczasowej działalności, życzę wszystkim pracownikom Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny niegasnącej pasji do pracy, sukcesów zawodowych, dynamicznego rozwoju oraz wytrwałości w realizacji kolejnych przedsięwzięć.

z poważaniem

Lubuski Państwowy Wojewódzki
Inspektor Sanitarny
w Gorzowie Wlkp.

Warszawa 09.04.

Szanowni Panowie,
Dr n. med. Grzegorz Juszczyk
Dyrektor
Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego- PZH
oraz
Prof. dr hab. n. med. Krzysztof Chomiczewski
Przewodniczący Rady Naukowej

Szanowni Panowie,

Na ręce Pana Dyrektora oraz Pana Profesora składam serdeczne gratulacje z tak doniosłej okazji 100-lecia powstania najstarszego instytutu medycznego w Polsce . Jubileusz Instytutu jest doskonałą okazją do wyrażenia uznania dla dotychczasowych osiągnięć, nierzadko pionierskich , których znaczenia nie sposób przecenić dla nas wszystkich.

Niedościgła wiedza i doświadczenie wspaniałej Kadry czynią Instytut o znanej i uznanej renomie krajowej i międzynarodowej. Tak wspaniała uroczystość jest okazją do przekazania wszystkim pracownikom Instytutu życzeń dalszych pionierskich dokonań zapisujących chlubne karty w historii Instytutu, wysokiej pozycji wśród jednostek naukowo-badawczych i kolejnych cennych przedsięwzięć.

Składam wyrazy szacunku i uznania za trud codziennej pracy

z poważaniem

Prof. zw. dr hab. inż. Barbara Gworek

Instytut Ochrony Środowiska-Państwowy Instytut Badawczy

Wiceprzewodnicząca Rady Głównej Instytutów Badawczych

Instytut Matki i Dziecka

Institute of Mother and Child
L'Institut de la Mère et de l'Enfant

Warszawa, 2018.03.09

Pan
dr n. med. Grzegorz Juszczyk
Dyrektor Instytutu
Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego
Państwowy Zakład Higieny

Szanowny Panie

Na ręce Pana Dyrektora pragnę przekazać gratulacje z okazji wspaniałego jubileuszu 100 lat Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowego Zakładu Higieny. Tak "okrągła" rocznica to okazja do wielkiej radości i wdzięczności za dziesiątki lat służby na rzecz zdrowia publicznego.

Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego - Państwowy Zakład Higieny to nie tylko najstarszy instytut medyczny w kraju, ale także jednostka ciesząca się ogromnym zaufaniem społecznym dzięki Państwa wszechstronnej wiedzy, profesjonalizmowi, doświadczeniu i doskonałemu dorobkowi zawodowemu.

Gratulując wspaniałego jubileuszu, składam Dyrekcji oraz wszystkim Pracownikom Instytutu życzenia wszelkiej pomyślności oraz satysfakcji z realizacji kolejnych celów zarówno zawodowych - służących dobru całego społeczeństwa - jak i prywatnych. Proszę przyjąć wyrazy szacunku i uznania za trud codziennej pracy, a także pasję z jaką każdego dnia wykonują państwo swoje zadania.

Życzę Państwu jeszcze wielu lat owocnej pracy.

z poważaniem

DYREKTOR
INSTYTUTU MATKI I DZIECKA
Tomasz Mikolaj Maciejewski

UNIwersYTET MEDYCZNY

IM. PIASTÓW ŚLĄSKICH WE WROCŁAWIU

Rektor

prof. dr hab. Marek Ziętek

Wrocław, 19 marca 2018 r.

Szanowny Pan
dr Grzegorz Juszczak
Dyrektor NIZP-PZH

Szanowny Pan
prof. dr hab. Waldemar Rastawicki
Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego

Szanowny Pan
prof. dr hab. Mirosław J. Wysocki
Przewodniczący Komitetu Naukowego

Szanowni Państwo

Uprzejmie dziękuję za zaproszenie na uroczystą galę z okazji jubileuszu 100-lecia Instytutu, która odbędzie się w dniu 09 kwietnia 2018 roku.

Z uwagi na wcześniej podjęte zobowiązania, niestety nie będę mógł skorzystać z zaproszenia, o czym z przykrością informuję.

Z tej okazji serdecznie życzę wszystkim biorącym udział w Gali, aby przebiegała ona w miłej i ciekawej atmosferze oraz przekazuję ogromne gratulacje z okazji tak wspaniałego jubileuszu jakim jest 100-lecie Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego- Państwowego Zakładu Higieny.

Łączę wyrazy szacunku

Rektor

Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu

M. Ziętek
prof. dr hab. Marek Ziętek

Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie

Rektor

Szczecin, dnia 20 marca 2018 roku

Pan

dr n. med. Grzegorz Juszczyk

Dyrektor Narodowego Instytutu

Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu

Higieny

Szanowny Panie Dyrektorze,

Serdecznie dziękuję za zaproszenie na uroczystą galę z okazji jubileuszu 100-lecia **Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny**, która odbędzie się 9 kwietnia 2018 roku w Warszawie. Nie mogąc uczestniczyć w tym ważnym wydarzeniu przesyłam serdeczne gratulacje dla całego Komitetu Naukowego oraz Komitetu Organizacyjnego nadchodzącej uroczystości.

Przesyłam także gratulacje pełnienia misji ochrony zdrowia, kształtowania i działalności na rzecz zdrowia publicznego. Przesyłam życzenia, aby spotkanie przebiegało we wspaniałej atmosferze inspirującej debaty, wymiany poglądów i doświadczeń w gronie wybitnych specjalistów owocując jeszcze większą efektywnością działań w ramach realizacji założonych celów na rzecz poprawy zdrowia, jak i jego jakości oraz wydłużenia życia naszego społeczeństwa.

Z wyrazami szacunku

Prof. dr hab. n. med. Bogusław Machaliński

Rektor Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie

Śląski
Uniwersytet
Medyczny
w Katowicach

Znak: AGS/0725/ 17 /18

Katowice, 13 marca 2018 r.

Szanowny Pan
dr Grzegorz Juszczyk

Dyrektor
Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego
– Państwowego Zakładu Higieny

Rektor
Śląskiego
Uniwersytetu
Medycznego
w Katowicach

prof. dr hab. n. med.
Przemysław Jałowiecki

Śląski Uniwersytet
Medyczny w Katowicach
Rektorat
ul. Poniatowskiego 15
40-055 Katowice

tel. (+48 32) 208-35-55
fax. (+48 32) 208-35-61

rektor@sum.edu.pl
www.sum.edu.pl

Szanowny Panie Dyrektorze,

serdecznie dziękuję za zaproszenie na uroczystą galę z okazji jubileuszu 100-lecia Instytutu, która odbędzie się 9 kwietnia 2018 r. w Warszawie. Niestety ze względu na podjęte zobowiązania służbowe, nie mogę osobiście uczestniczyć w gali.

Pragnę życzyć Dyrekcji oraz wszystkim pracownikom Instytutu, by kolejne lata działalności przynosiły nowe, ciekawe wyzwania oraz stwarzały okazje do nieustannego rozwoju.

Jestem przekonany, że Państwa badawcza rzetelność oraz innowacyjność w działaniu zaowocuje pozyskaniem wielu nowych partnerów naukowych oraz przyczyni się do umocnienia pozycji Instytutu.

Wyrażając nadzieję, że jubileuszowe uroczystości upłyną w doskonałej atmosferze, pełnej wzruszających i niezapomnianych chwil, łączę wyrazy szacunku

Prof. dr hab. n. med. Przemysław Jałowiecki

HR EXCELLENCE IN RESEARCH

Otrzymują:
- Adresat,
- a/a

**GDAŃSKI
UNIwersYTET
MEDYCZNY**

R E K T O R

80-210 Gdańsk
ul. M. Skłodowskiej-Curie 3a
tel. 058 349 22 22
fax. 058 301 61 15
www.gumed.edu.pl

tel. 058 349 10 00, fax 058 520 40 38, e-mail: rektor@gumed.edu.pl

RB / 210 / 2018

Gdańsk, dnia 09.04.2018 r.

Szanowny Pan

dr Grzegorz Juszczuk

Dyrektor Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego

Państwowego Zakładu Higieny

Szanowny Panie Dyrektorze,

Z okazji jubileuszu 100 – lecia **Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego** na ręce Pana Dyrektora składam serdeczne gratulacje oraz wyrazy uznania dla wszystkich, którzy wkładając trud swojej pracy przyczynili się do uświetnienia Jubileuszu.

Dziękuję za zaproszenie na tak ważną uroczystość, ubolewam, iż w związku z wcześniejszymi zobowiązaniami zawodowymi nie będę mógł w niej uczestniczyć.

W roku Jubileuszowym życzę Panu Dyrektorowi oraz wszystkim współpracownikom wielu sukcesów, dalszego rozwoju otwierającego nowe możliwości oraz sprostania współczesnym wyzwaniom naukowym.

Łączę wyrazy szacunku

Prof. dr hab. Marcin Gruchała

Rektor

Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego

Prof. dr hab. med. Konrad Rydzyński
DYREKTOR
Instytutu Medycyny Pracy im. prof. dra med. Jerzego Nofera
w Łodzi

Łódź, 9 kwietnia 2018 r.

Szanowny Pan
dr n. med. Grzegorz Juszczak
Dyrektor
Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego –
Państwowego Zakładu Higieny
ul. Chocimska 24
Warszawa

Dziękując za zaproszenie do udziału w jubileuszowej gali 100-lecia Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie, najstarszej instytucji zdrowia publicznego w Polsce, składam w imieniu własnym i współpracowników na ręce Pana Dyrektora najlepsze życzenia dla Pana i całego zespołu Instytutu.

Historia powstania Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi jest ściśle związana z historią Państwowego Zakładu Higieny. W latach poprzedzających powstanie Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi, na Wydziale Lekarskim powołano Katedrę i Zakład Higieny Ogólnej i Społecznej, którą kierował prof. dr med. Marcin Kacprzak. Natomiast bezpośrednią działalność w przemyśle prowadził Oddział Łódzki PZH, którym kierował dr med. Emil Paluch.

Działalność naukowa prof. Emila Palucha w zakresie rozwoju higieny w Polsce dały podwaliny do powołania w 1952 r. w ramach Akademii Medycznej - Instytutu Medycyny Pracy, w którego skład weszły Poliklinika Chorób Zawodowych i Dział Higieny Pracy PZH.

Początki wspólnej historii Państwowego Zakładu Higieny i Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi pokazują ogromną rolę takich instytucji w rozwoju ochrony zdrowia pracujących, leczenia chorób zakaźnych i badań naukowych z zakresu medycyny pracy.

Obecnie kierowany przez Pana Instytut jest jedynym w kraju ośrodkiem naukowo-badawczym i diagnostycznym, specjalizującym się w problematyce zdrowia publicznego, w tym oceny zdrowotnej ludności Polski, jak również w badaniach epidemiologicznych oraz sposobach zapobiegania chorobom zakaźnym i zakażeniom dzięki badaniom surowic i szczepionek.

To dla mnie zaszczyt i przyjemność uczestniczyć w uroczystości jubileuszowej Instytutu, z którym łączą nas lata owocnej współpracy. Łączy nas wspólna misja, gdyż szeroko pojęte zdrowie publiczne i medycyna pracy to dwie pokrewne i uzupełniające się dziedziny nauki i działalności w obszarze ochrony i promocji zdrowia.

Mam nadzieję, że kolejne lata przyniosą nowe możliwości realizacji wspólnych pomysłów, które będą służyć nauce i ludziom.

Raz jeszcze serdecznie gratuluję dotychczasowych osiągnięć i życzę wielu sukcesów.

Z okazji 100-lecia serdeczne gratulacje
składają

Rada Naukowa i Dyrekcja Instytutu Medycyny Pracy
im. prof. dra med. Jerzego Nofera w Łodzi

Konrad Rydzyński

kampania przeciw homofobii

Warszawa, 10.04.2018 r.

KAMPANIA PRZECIW HOMOFOBII
ul. Solec 30A, 00-403 Warszawa
NIP 521-32-04-077, REGON 015182682

Sz. P. dr n. med. Grzegorz Juszczak
Dyrektor
Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego
Państwowego Zakładu Higieny

ul. Chocimska 24
00-791 Warszawa

Szanowni Państwo,

Zarówno ja, jak i cały mój zespół, chcielibyśmy złożyć najserdeczniejsze życzenia z okazji 100-lecia istnienia Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny.

Jesteśmy ogromnie wdzięczni za Państwa zaangażowanie w różne obszary naszej wspólnej pracy, poczynając od badań i wsparcia naszych inicjatyw, do podejmowanych przez Państwa działań w zakresie zmniejszania nierówności osób LGBTI w Polsce w dostępie do ochrony zdrowia. Duża część sukcesów w dziedzinie zdrowia publicznego i dostępu do ochrony zdrowia, które osiągnęła Kampania Przeciw Homofobii, była możliwa tylko dzięki ekspertyzie i otwartości Pana Instytutu oraz jego pracowników i pracowniczek.

Nie sposób nie docenić także Państwa ogromnej roli w pracy na rzecz osób LGBTI w Polsce i Europie - za pośrednictwem Państwa udziału w międzynarodowych projektach związanych ze zdrowiem osób LGBTI oraz działań skierowanych do najbardziej zagrożonych grup społecznych.

Życzymy kolejnych 100 lat sukcesów w obszarze pracy na rzecz zdrowia publicznego, prac naukowo-badawczych i ochrony zdrowia. Dostrzegając podobieństwa w misjach Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny i Kampanii Przeciw Homofobii, wierzę że razem możemy więcej!

Z poważaniem,

Vyacheslav Melnyk
P.O. Dyrektor Zarządzający KPH

**World Health
Organization**

20, AVENUE APPIA - CH-1211 GENEVA 27 - SWITZERLAND - TEL CENTRAL +41 22 791 2111 - FAX CENTRAL +41 22 791 3111 - WWW.WHO.INT

Tel. direct: +41 22 791
Fax direct: +41 22 791
E-mail :

In reply please
refer to:

Your reference:

Dr Grzegorz Juszczuk
Director
Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego
Państwowy Zakład Higieny,
ul.Chocimska 24
00-791 Varsovie
Pologne

12 April 2018

Dear Dr Juszczuk,

May I begin by expressing my heartfelt congratulations to you and the whole staff of the National Institute of Public Health – National Institute of Hygiene on the 100th anniversary of the Institute's founding.

Ill health is a significant burden for governments in Europe: trends suggest unsustainable increases in costs unless effective policies are put in place. Strong public health systems with strong national institutes are proven way for countries to carry out essential public health functions and attain Health for All.

The National Institute of Public Health - National Institute of Hygiene is a unique institution that has raised public health high in Poland's and in the global agenda, making a difference in the health and lives of the population. We recognize the Institute's work in combating current and emerging health threats and value the fruitful collaboration with WHO.

We particularly acknowledge the work of the Institute and of Professor Jan Kostrzewski into the eradication of smallpox and elimination of poliomyelitis and look forward to continued collaboration to strengthen public health.

I would like to offer my sincere congratulations and best wishes for future achievements.

Yours sincerely,

Dr Tedros Adhanom Ghebreyesus
Director-General

منظمة الصحة العالمية • 世界卫生组织

Organisation mondiale de la Santé • Всемирная организация здравоохранения • Organización Mundial de la Salud

Medal pamiątkowy z okazji 100-lecia NIZP-PZH

Medal pamiątkowy, wybity z okazji 100-lecia NIZP-PZH, otrzymali aktualni i emerytowani pracownicy NIZP-PZH oraz zaproszeni goście uczestniczący w Jubileuszowej Gali, która odbyła się 9 kwietnia 2018 r. w Filharmonii Narodowej w Warszawie.

ODZNACZENIA PAŃSTWOWE I RESORTOWE

Odznaczenia zasłużonym pracownikom NIZP-PZH wręczono podczas Gali Jubileuszowej 9 kwietnia 2018 r. z okazji 100-lecia Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny, która odbyła się w Filharmonii Narodowej w Warszawie.

ODZNACZENIA PAŃSTWOWE

Zgodnie z Postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lutego 2018 r. o nadaniu odznaczeń (Rej. 41/2018) (Monitor Polski z 12 kwietnia 2018 r, poz. 376), na wniosek Ministra Zdrowia, odznaczeni zostali nw. pracownicy NIZP-PZH:

ZŁOTYM KRZYŻEM ZASŁUGI ZA ZASŁUGI W DZIAŁALNOŚCI NA RZECZ OCHRONY ZDROWIA

Kazimiera ĆWIEK-LUDWICKA

Kazimierz MADALIŃSKI

Waldemar RASTAWICKI

Jolanta SOLECKA

SREBRNYM KRZYŻEM ZASŁUGI ZA ZASŁUGI W DZIAŁALNOŚCI NA RZECZ OCHRONY ZDROWIA

Dorota CIANCIARA

Elżbieta GOŁĄB

Bożena KROGULSKA

BRAZOWYM KRZYŻEM ZASŁUGI ZA ZASŁUGI W DZIAŁALNOŚCI NA RZECZ OCHRONY ZDROWIA

Anna POZNAŃSKA

Daniel RABCZENKO

MEDALE ZA DŁUGOLETNIĄ SŁUŻBĘ

Medalami za wzorowe, wyjątkowo sumienne wykonywanie obowiązków wynikających z pracy zawodowej, za długoletnią służbę odznaczeni zostali nw. pracownicy NIZP-PZH:

MEDALEM ZŁOTYM ZA DŁUGOLETNIĄ SŁUŻBĘ (przyznawanym po 30 latach pracy zawodowej)

Barbara BARTOCHA
Krystyna BIAŁOBRZESKA
Magdalena BIELSKA-LASOTA
Irena BRODZKA
Katarzyna CZAJA
Małgorzata DOBRZYŃSKA
Włodzimierz GUT
Olga JADACHOWSKA
Anna KAMIŃSKA
Krzysztof KANCLERSKI
Ryszard LEŚNIEWSKI
Barbara ŁAGOSZ
Ewa Jolanta MARCINIAK
Ewa Zofia MARCINIAK
Danuta MASIAK
Elżbieta MILEWSKA
Anna MOSSAKOWSKA
Joanna SIENNICKA
Urszula SOLIWODA
Pani Wiesława ŚLADEWSKA
Bogdan WOJTYNIAK
Mirosław WOROWSKI
Urszula WOŹNIAK
Barbara ZIELIŃSKA

MEDALEM SREBRNYM ZA DŁUGOLETNIĄ SŁUŻBĘ

(przyznawanym po 20 latach pracy zawodowej)

Sławomir GARBOŚ
Rafał GIERCZYŃSKI
Teresa MACKIEWICZ
Renata MATUSZEWSKA
Dorota MAZIARKA
Katarzyna PANCER
Iwona PARADOWSKA-STANKIEWICZ
Katarzyna PIEKARSKA
Agnieszka STANKIEWICZ
Paweł STRUCIŃSKI
Agnieszka TRZCIŃSKA
Ewa URBAN

MEDALEM BRĄZOWYM ZA DŁUGOLETNIĄ SŁUŻBĘ

(przyznawanym po 10 latach pracy zawodowej)

Agnieszka HERNIK
Małgorzata JAMSHEER-BRATKOWSKA
Elżbieta KANIOWSKA-KLARZYŃSKA
Wojciech KORCZ
Aleksandra RAJNISZ-MATEUSIAK
Dorota ŚWIĘCICKA
Katarzyna URBANEK-OLEJNIK
Magdalena WIECZOREK

ODZNACZENIA RESORTOWE

Honorową odznaką Ministra Zdrowia “**ZA ZASŁUGI DLA OCHRONY ZDROWIA**” odznaczeni zostali następujący pracownicy NIZP-PZH:

Elżbieta GOŁĄB
Bożena MOSKALEWICZ
Bogdan OGIŃSKI
Wojciech SEROKA
Bożena WÓJCIK

„OKNA PAMIĘCI”

**BIOGRAMY
NIEŻYJĄCYCH PRACOWNIKÓW
PAŃSTWOWEGO ZAKŁADU HIGIENY**

BIOGRAMY
NIEŻYJĄCYCH PRACOWNIKÓW, KTÓRZY BYLI WSPÓŁTWÓRCAMI
PAŃSTWOWEGO ZAKŁADU HIGIENY, TWORZYLI JEGO HISTORIĘ
I PRZYCZYNILI SIĘ DO JEGO WIELKOŚCI I SŁAWY

Historia Państwowego Zakładu Higieny, to historia ludzi, którzy w nim pracowali.

Państwowy Zakład Higieny (od 2007 roku: Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego - Państwowy Zakład Higieny) swoją unikatową pozycję w Kraju i na świecie zawdzięcza przede wszystkim ludziom, którzy znaczącą część swojego życia, energii i zdolności poświęcili Instytutowi.

Nie byli to tylko naukowcy znani z licznych publikacji, osiągnięć naukowych i organizacyjnych. Wśród pracowników, którym Państwowy Zakład Higieny wiele zawdzięcza, byli także tacy, którzy wprawdzie nie zostawili trwałego śladu w dorobku naukowym Instytutu, ale których zaangażowanie, pełna oddania praca i swoisty lokalny patriotyzm tworzyły atmosferę, która dziś stanowi klimat Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowego Zakładu Higieny.

Krótkie biogramy nieżyjących już pracowników, przedstawiające ich sylwetki, niech świadczą o tym, że pozostają w naszej pamięci.

Dr Kazimiera Ćwiek-Ludwicka

Redaktor Naczelna

kwartalnika

Roczniki Państwowego Zakładu Higieny

Biogramy pracowników Państwowego Zakładu Higieny (alfabetycznie)

1. Adamowiczowa Stanisława (1888-1965)
2. Adonajło Aniela (1915-1995)
3. Anigstein Ludwik (1891-1975)
4. Anusz Zbigniew Karol (1925-2011)
5. Bojanowska Anna (1910-1985)
6. Buczowski Zenon (1907-1974)
7. Burbianka Maria (1906-1976)
8. Cabejszek Irena (1910-1972)
9. Celarek Józef (1886-1952)
10. Chodźko Witold (1875-1954)
11. Dymowska Zofia (1908-2002)
12. Dzbeński Tadeusz (1938-2018)
13. Funk Kazimierz (1884-1967)
14. Gałązka Artur (1933-1999)
15. Gancarz Zygmunt (1929-1979)
16. Hirszfeld Ludwik (1884-1954)
17. Hiszpańska Cecylia (1906- 1988)
18. Janicki Mikołaj (1895-1955)
19. Jeljaszewicz Janusz (1930-2001)
20. Just Jan (1901-1987)
21. Kacprzak Marcin (1888-1968)
22. Kańtoch Mirosław (1928-2007)
23. Kostrzewski Jan Karol (1915-2005)
24. Kowalczyk Diana (1946-2018)
25. Krauze Stanisław (1902-1977)
26. Krawczyński Krzysztof (1938-2016)
27. Kruk Henryk (1905-1980)
28. Kuryłowicz Włodzimierz (1910-1991)
29. Lachowicz Kazimierz (1909-1992)
30. Legatowa Bronisława (1913-1991)
31. Macierewicz Maria (1910-2004)
32. Magdzik Wiesław (1932-2015)
33. Majle Tadeusz (1929-1999)
34. Meisel Henryk (1894-1981)
35. Mikołajczyk Edward (1923-1988)
36. Morzycki Jerzy (1905-1954)
37. Nikonorow Maksym (1913-1985)
38. Nowakowski Brunon (1890-1966)
39. Nowosławski Adam (1925-2012)
40. Piątkowski Jerzy (1929-1992)
41. Przesmycki Feliks (1892-1974)
42. Przybyła Apolonia „Pani Pola” (ur. 1913)
43. Rajchman Witold (1881-1965)
44. Saski Stanisław Jerzy (1884-1963)
45. Sawicki Feliks (1929-1979)
46. Sawicki Stanisław „Pan Sawicki” (ur. 1907 - brak)
47. Stępniewski Tadeusz Jan (1905-1987)
48. Syrowatka Tadeusz (1923-1985)
49. Szczygiel Aleksander (1906-1983)
50. Szniolis Aleksander (1891-1963)
51. Szulc Gustaw (1884-1941)
52. Szymczyk Franciszek (1892-1976)
53. Walecki Henryk (1907-1980)
54. Wentlandtowa Hanna (1906-1994)
55. Wojciechowski Edmund (1912-2001)
56. Zdunkiewicz Lech (1932-1991)

Dr n. med. STANISŁAWA ADAMOWICZOWA (1888-1965)**samodzielny pracownik naukowo-badawczy w PZH**

Inicjatorka scentralizowanego gromadzenia i analizy danych epidemiologicznych w Polsce od 1919 r., autorka usprawnienia rejestracji chorób w 50 największych miastach Polski, w latach 1920-1921 kierująca Redakcją Przeglądu Epidemiologicznego i pomysłodawczyni publikowania na łamach Przeglądu Kroniki Epidemiologicznej (Kronika Epidemiologiczna z przerwami ukazuje się nadal). Członkini Międzynarodowej Światowej Federacji Kobiet z Wyższym Wykształceniem – przewodnicząca tej organizacji w latach 1939-1945. Najbliższa współpracownica dra Ludwika Rajchmana, w czasie, gdy kierował Sekcją Higieny Ligi Narodów w Genewie. Pracę w PZH rozpoczęła 1 października 1919 r. i pracowała z krótkimi przerwami, wymuszonymi sytuacją polityczną, do 30 września 1964 r. [DNL]

Doc. dr hab. med. ANIELA ADONAJŁO (1915-1995)

Lekarz - epidemiolog, wybitny znawca zagadnień epidemiologii krztuśca, członek założyciel Polskiego Towarzystwa Epidemiologów i Lekarzy Chorób Zakaźnych. Jako pierwsza w Polsce dokonała oceny odczynów poszczepiennych u dzieci po zastosowaniu szczepionki przeciwko krztuścowi, produkcji polskiej. Analizując na bieżąco sytuację epidemiologiczną krztuśca w kraju propagowała rozszerzenie szczepień przeciwko tej chorobie. Pracowała w Zakładzie Epidemiologii PZH w latach 1952-1993 – kolejno jako asystent, adiunkt, Kierownik Zakładu, emerytowany pracownik. Zakład Epidemiologii PZH traktowała jako swój dom i swoją rodzinę. [DNL]

Doc. dr med. LUDWIK ANIGSTEIN (1891-1975)

Lekarz medycyny, absolwent Londyńskiej Szkoły Medycyny Podzwrotnikowej (1923-1924), docent Uniwersytetu Warszawskiego od r. 1929, zatrudniony w PZH w latach 1918-1939. Twórca i pierwszy kierownik Oddziału Parazytologii w PZH (1926) oraz organizator i kierownik kolumn sanitarnych zwalczających malarię, m.in. w Zegrzu i powiatach brzeskim i pińskim. Był ekspertem z zakresu zwalczania duru wysypkowego. Podejmował liczne podróże służbowe za zlecenie Komisji Malarycznej Ligi Narodów i brytyjskiego Ministerstwa Kolonii, w tym do Kuala Lumpur, Syjamu i Liberii. Po zakończeniu działań II wojny światowej osiadł na terenie Stanów Zjednoczonych, gdzie pracował jako profesor Uniwersytetu Stanu Teksas w Galveston. [TD]

Prof. dr hab. nauk wet. ZBIGNIEW KAROL ANUSZ (1925-2011)**członek Komitetu Nauk Weterynaryjnych PAN**

Lekarz-epidemiolog, epizootolog. Od 1955 r. w Ośrodku Badań Klinicznych PZH prowadził badania bakteriologiczne pod kierunkiem profesora Bertolda Kassura. W Zakładzie Epidemiologii PZH uzyskał doktorat, a w następnych latach prowadził badania epidemiologiczne zatruc toksyną botulinową w Polsce, które były podstawą Jego rozprawy habilitacyjnej, oraz badania wrażliwości różnych drobnoustrojów na antybiotyki i sulfonamidy. Opracował krążkowo-bibułową metodę badania tej wrażliwości, która została wdrożona i praktykowana. W kolejnych latach opisywał sytuację epidemiologiczną chorób odzwierzęcych: leptospirozy, wścieklizny, różycy, tężca oraz zatruc pokarmowych w Polsce. W 1975 r. zwalczał epidemię wzw w Bieszczadach. W latach 1978-1984 był kierownikiem Pracowni Terenowej Zakładu Epidemiologii, a w latach 1984-1995 był kierownikiem Katedry Epizoocjologii na Wydziale Weterynaryjnym w Olsztynie. W latach 1984-1990 był sekretarzem, a następnie zastępcą redaktora Przeglądu Epidemiologicznego. Jednocześnie prowadził wykłady z mikrobiologii i epidemiologii chorób zakaźnych w szkołach medycznych, na Wydziale Weterynarii SGGW i w CMKP. Był autorem licznych publikacji naukowych i podręczników z zakresu epidemiologii chorób zakaźnych, zwłaszcza odzwierzęcych. Odznaczony Krzyżem AK, Krzyżem Partyzanckim i Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. [DNL, MG]

Prof. dr hab. ANNA BOJANOWSKA (1910-1985)

Całą karierę naukową i zawodową związała z Państwowym Zakładem Higieny, w którym rozpoczęła pracę w 1936 roku w Oddziale Biochemii bezpośrednio po ukończonych studiach na Wydziale Chemicznym Politechniki Warszawskiej. Po wojnie w 1950 r. podjęła ponownie pracę w PZH na stanowisku Kierownika Oddziału, a następnie Zakładu Dezynfekcji, Dezynsekcji i Deratyzacji, a następnie w 1962 r. kierownika Zakładu Toksykologii Sanitarnej, pracując na tym stanowisku aż do przejścia na emeryturę. Działalność naukowa dotyczyła głównie badań skuteczności pestycydów, występowania mechanizmów oporności u owadów oraz innych badań z zakresu dezynfekcji, dezynsekcji i deratyzacji. W trosce o bezpieczeństwo użytkowników przyczyniła się do

wyeliminowania ze stosowania takich trucizn jak siarczany talowy i arsenian sodowy, powszechnie stosowanych jako rodentycydy. Jej działania doprowadziły również do wycofania DDT, powszechnie stosowanego w latach sześćdziesiątych, w środkach ochrony roślin. Była promotorem i recenzentem szeregu prac doktorskich. Z Zakładu, którym kierowała, 4 doktorów osiągnęło pozycję samodzielnych pracowników naukowych. W latach 1964-1984 była członkiem Komitetu Redakcyjnego czasopisma naukowego „Roczniki Państwowego Zakładu Higieny”. W uznaniu osiągnięć otrzymała szereg odznaczeń państwowych i resortowych. [BW, KCL]

Prof. dr. med. ZENON BUCZOWSKI (1907-1974)

Zatrudniony w PZH w latach 1938-1974, kierownik filii Morskiej PZH w Gdyni (1946- 1950), którą przekształcił jako jej dyrektor w Instytut Medycyny Morskiej i Tropikalnej (IMMT). Twórca Krajowego Ośrodka Salmonella w PZH (przeniesionego do IMMT) oraz Ośrodka Typowania Bakteriofagowego *Enterobacteriaceae* IMMT (1946-1974) działających we ścisłej współpracy z Ośrodkami w Europie w świetle w ramach WHO. W roku śmierci pełnił funkcję Przewodniczącego Rady Naukowej PZH. [HSM]

Dr MARIA BURBIANKA (1906-1976)

Kierownik Pracowni Mikrobiologii Żywności w Zakładzie Badania Żywności i Przedmiotów Użytku PZH pracowała od 1935 r. do momentu przejścia na emeryturę w 1971r. Wraz ze współpracownikami zajmowała się opracowywaniem metod oceny jakości mikrobiologicznej produktów spożywczych, ustalaniem obowiązujących norm w tym zakresie, ale również, już wówczas, wykrywaniem enterotoksyn, izolowanych z żywności będącej przyczyną zatruc pokarmowych, oraz badaniem toksynotwórczych właściwości niektórych grzybów. Była znakomitą specjalistką z zakresu mikrobiologii żywności. W 1957 r. ukazał się podręcznik Jej autorstwa, „Metody mikrobiologicznego badania produktów żywnościowych”. Podręcznik ten, przy współudziale doc. Hanny Pliskowej i dr Haliny Burzyńskiej, doczekał się pięciu kolejnych unowocześnionych wydań. [HM]

Prof. dr hab. IRENA CABEJSZEK (1910-1972)

Hydrobiolog, fykolog, z Państwowym Zakładem Higieny związana była od 1939 r. do czasu przejścia na emeryturę w 1970 r. Była wybitnym specjalistą w dziedzinie hydrobiologii i zasłużona dla nauki i polskiej służby zdrowia. Pracując w Zakładzie Higieny Komunalnej PZH jako kierownik Pracowni Higieny i Sanitarnej Ochrony Wód zajmowała się oceną stanu zanieczyszczenia polskich rzek środkami chemicznymi, ściekami, zanieczyszczeniami radioaktywnymi oraz wpływem tych zanieczyszczeń na organizmy wodne. Opracowała ujednolicone wytyczne do klasyfikacji zanieczyszczenia wód powierzchniowych. Opublikowała wiele prac z zakresu hydrobiologii sanitarnej i ochrony wód przed zanieczyszczeniami. Obok pracy naukowej i dydaktycznej Prof. Irena Cabejszek prowadziła również bardzo aktywną działalność społeczną. W uznaniu Jej zasług została odznaczona wysokimi odznaczeniami państwowymi i honorowymi. [KCL, MG]

Dr JÓZEF CELAREK (1886-1952)

Lekarz mikrobiolog, uczeń i współpracownik krakowskiego mikrobiologa Odo Bujwida zatrudniony przez niego przy szczepieniu wojskowych i jeńców wojennych austriackich w czasie I Wojny Światowej. W PZH pracował w latach 1923-1938, stypendysta fundacji Rockefellera w 1923 tworzy Dział Produkcji Surowic i Szczepionek z farmą na Służewcu, którymi kieruje do 1931 r. Produkuje szereg szczepionek m.in. przeciw cholerze, durowi brzuszemu, szkarlatynie i błonicy na potrzeby krajowe, a również na eksport do Rosji i Afryki. W latach 1931-1935 oddelegowany został do Sekretariatu Sekcji Zdrowia Ligi Narodów. Był autorem rozdziałów w podręczniku „Choroby Zakaźne” wyd. w 1937 r. [HSM]

Prof. dr med. WITOLD CHODŹKO (1875-1954)

Z wykształcenia lekarz-psychiatra, z zainteresowań znawca higieny i znakomity dydaktyk, organizator ochrony zdrowia. W latach 1918-1923 pierwszy w Odrodzonej Polsce Minister Zdrowia, Opieki Społecznej i Ochrony Pracy. W latach 1919-1923 piastował urząd Nadzwyczajnego Komisarza do Walki z Epidemiami. W latach 1926-1939 Dyrektor Działu Nauczania PZH – Państwowej Szkoły Higieny, którą zorganizował od podstaw. W okresie międzywojennym delegat Rządu Polskiego na Zgromadzenie Ogólne Ligi Narodów i do Komitetu Higieny Ligi Narodów. W latach 1939-1944 pracował jako kustosz Biblioteki PZH. Po wojnie Kierownik Katedry Higieny na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu, a później Akademii Medycznej w Lublinie. Był inicjatorem i jednym z twórców Instytutu Medycyny Pracy i Higieny Wsi w Lublinie. [DNL]

Doc. dr hab. ZOFIA DYMOWSKA (1908-2002)

Biolog, pracownik PZH w latach 1939-1979, w tym na stanowisku p.o., a następnie kierownika Zakładu Parazytologii Lekarskiej od 1955 roku. Po zakończeniu działań II wojny światowej zaangażowana w zwalczanie malarii na terenie Polski, a następnie w prowadzenie masowych badań parazytologicznych ludności oraz szkolenie personelu stacji sanitarno-epidemiologicznych. Przeprowadzone prace badawcze dotyczyły struktury antygenowej szczepów leptospirowych, właściwości immunologicznych i patogenności *Toxoplasma gondii* (temat rozprawy habilitacyjnej, Akademia Medyczna w Gdańsku, 1967r.) oraz serologii leptospirozy i toksoplazmozy. [TD]

Prof. dr hab. med. TADEUSZ HUBERT DZBEŃSKI (1938-2018)

Lekarz, absolwent prestiżowej Londyńskiej Szkoły Higieny i Medycyny Tropikalnej, członek Komitetu Parazytologii PAN. Człowiek niezwykle prawy o ogromnej pasji twórczej, autorytet i światowy ekspert w zakresie parazytologii lekarskiej. Przez wiele lat (1979-2010) pełnił funkcję kierownika Zakładu Parazytologii Lekarskiej PZH (obecnie: Zakład Parazytologii i Chorób Przenoszonych przez Wektory). Dyrektor naczelny Państwowego Zakładu Higieny w okresie transformacji systemowej w Polsce (1991-1995). Wybitny organizator, który z sukcesem przeprowadził restrukturyzację i modernizację infrastruktury PZH. Pod Jego kierownictwem Instytut otrzymał kategorię A w rankingu jednostek naukowych oraz liczne granty krajowe i międzynarodowe. Inicjator i jeden z twórców programu zapobiegania toksoplazmozie wrodzonej oraz współczesnego systemu monitorowania sytuacji epidemiologicznej parazytoz jelitowych w Polsce. W dorobku naukowym na szczególnie podkreślenie zasługuje Jego wkład w badania nad mechanizmami przeżywania pasożytów w środowisku immunologicznie wrogim oraz opracowaniem nowoczesnych metod diagnostyki laboratoryjnej toksokarozy, włośnicy i toksoplazmozy. [EG]

Prof. dr fil. KAZIMIERZ FUNK (1884-1967)

Wybitny chemik, odkrywca witamin (wit. B1), pionier w dziedzinie witaminologii, o ogromnych zasługach dla rozwoju onkologii w świecie. W 1923 r. za namową dr Ludwika Rajchmana wrócił do Polski. W latach 1923-1927 był Kierownikiem Pracowni Biochemii w PZH, którą zorganizował od podstaw. Tu koncentrował się na badaniach właściwości chemicznych, otrzymywaniem i oczyszczaniem insuliny. Był inicjatorem podjęcia produkcji insuliny w PZH. Zasoby wyprodukowanej insuliny nie tylko zaspokajały potrzeby kraju, ale wystarczały na eksport do wielu krajów Europy. [DNL]

Prof. dr hab. med. ARTUR GAŁĄZKA (1933-1999)

Epidemiolog - wakcynolog, inicjator wprowadzenia współczesnych metod oceny laboratoryjnej siły uodporniającej anatoksyn – zwłaszcza błoniczej i tężcowej, znawca epidemiologii błonicy i tężca. W latach 1957-1968 pracował w Zakładzie Epidemiologii PZH. W latach 1968-1979 był kierownikiem Zakładu Badania Surowic i Szczepionek Państwowego Zakładu Higieny. W tym okresie pełnił funkcję Sekretarza Naukowego Komitetu Ekologii PAN. W latach 1974-1975 konsultant WHO w programie eradykacji ospy prawdziwej w Indiach. W latach 1979-1996 zatrudniony jako specjalista epidemiolog w Centrali WHO w Genewie – miał duże zasługi w realizacji Rozszerzonego Programu Szczepień – EPI (Expanded Programme of Immunization) WHO. W latach 1997-1999 był redaktorem naczelnym kwartalnika Przegląd Epidemiologiczny. [DNL]

Doc. dr hab. ZYGMUNT GANCARZ (1929-1979)

Lekarz medycyny, zatrudniony w PZH w latach 1959-1979 na stanowisku kierownika Pracowni Immunologii Zakładu Parazytologii Lekarskiej. Odbił staż parazytologiczny w kilku instytucjach parazytologicznych Chińskiej Akademii Nauk w okresie 1956-1958, po czym habilitował się w PZH w 1968 roku. Prowadził badania naukowe z zakresu epidemiologii oraz metod immunobiologicznych w diagnostyce włośnicy. [TD]

Prof. dr hab. dr h. c. LUDWIK HIRSZFELD (1884-1954)

Lekarz, bakteriolog, wybitny immunolog, wraz z Emilem Dungernem stworzył podstawy nauki o grupach krwi, wprowadził w Polsce oznaczanie czynnika Rh. Inicjator badań seroantropologicznych oraz badań epidemiologicznych – ewolucyjnych i ekologicznych, znakomity dydaktyk. Podczas I wojny światowej walczył z epidemią duru wysypkowego w Serbii i organizował tam służbę zdrowia. W 1920 r. powrócił do Kraju – w latach 1921-1926 kierował Zakładem Badania Surowic w Warszawie. W latach 1927-1939 kierował Działem

Bakteriologii i Medycyny Doświadczalnej PZH. W 1944 r. uczestniczył w organizowaniu Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Od 1945 r. we Wrocławiu współorganizował Wydział Lekarski Uniwersytetu Wrocławskiego. W 1954 r. był współtwórcą Instytutu Immunologii i Terapii Doświadczalnej PAN. [DNL]

Mgr CECYLIA HISZPAŃSKA (1906-1988)

Kierownik Pracowni Higieny Produktów Roślinnych w Zakładzie Badania Żywności i Przedmiotów Użytku. W 1935 r. rozpoczęła pracę w PZH i kontynuowała ją do końca 1971 r. - do przejścia na emeryturę. Była wykładowcą w Państwowej Szkole Higieny, jednym z głównych filarów szkolenia pracowników stacji sanitarno-epidemiologicznych, współautorem wydanych w latach 50-tych i 60-tych przez prof. Aleksandra Szczyglę i doc. Marię Szczygłową podręczników z zakresu higieny żywności i higieny żywienia, podręczników dla średnich szkół medycznych, dla instruktorów higieny i pierwszego podręcznika kontrolera sanitarnego. Znałca zagadnień higieny produkcji i jakości zdrowotnej żywności pochodzenia roślinnego, opublikowała liczne prace z tej dziedziny. Była osobą o niespotykanej skrupulatności, solidności i obojętności. Zastępując kierownika Zakładu cechy te starała się wpoić wszystkim młodym pracownikom rozpoczynającym wówczas pracę w PZH. [HM]

Doc. dr. hab. MIKOŁAJ JANICKI (1895-1955)

Lekarz medycyny, zatrudniony w PZH w latach 1939-1955 jako kolejny kierownik Oddziału Parazytologii oraz odtwórca tej jednostki organizacyjnej Instytutu po zakończeniu działań II wojny światowej. Był prekursorem masowych badań koprolologicznych w kierunku inwazji jelitowych, które przeprowadzono u ludności Polski po raz pierwszy w latach 1940-1943, organizatorem walki z malarią i twórcą programów zwalczania robaczyc i lambliozy (giardiozy) w Polsce. Należał do wybitnych nauczycieli i wychowawców młodych parazytologów, w tym 10 osób w czasach okupacji niemieckiej. [TD]

***Prof. dr hab. n. farm. członek PAN, członek PAU
JANUSZ JELJASZEWICZ (1930-2001)***

Farmaceuta - mikrobiolog, wybitny znawca biologicznej aktywności bakterii o szczególnym znaczeniu klinicznym, głównie paciorkowców i gronkowców, autor lub współautor kilkuset publikacji w renomowanych czasopismach zagranicznych i krajowych. Był inicjatorem i organizatorem w Polsce w latach 1965-1989 sześciu międzynarodowych sympozjów na temat gronkowców i zakażeń gronkowcowych. Związany z Państwowym Zakładem Higieny od 1963 roku do końca życia. W latach 1985-95 przewodniczył Radzie Naukowej PZH, a następnie w latach 1996-2000 był dyrektorem PZH. Przewodniczył Komisji Koordynacyjnej ds. Współpracy Naukowej Polsko-Amerykańskiej w latach 1965-1990. W drugiej połowie XX wieku był jednym z najbardziej znanych w świecie mikrobiologów polskich. [SK]

Prof. dr inż. JAN JUST (1901-1987)

Absolwent Wydziału Chemii Politechniki Warszawskiej (1930) oraz Uniwersytetu Harvarda w USA (1938). Specjalista w zakresie chemii wody i powietrza oraz inżynierii sanitarnej. Autor pierwszego w kraju podręcznika „Higiena osiedli”. Współtwórca krajowego systemu kontroli jakości zdrowotnej wody i powietrza. W latach 1927-1971 pracował w Państwowym Zakładzie Higieny, początkowo w Dziale Wodnym, a od 1955 r. aż do przejścia na emeryturę jako Kierownik Zakładu Higieny Komunalnej i od 1964 r. jako zastępca dyrektora. W 1950 r. zorganizował Katedrę i Zakład Higieny Osiedli w Akademii Medycznej w Warszawie. W latach 1954-1955 był profesorem na Wydziale Inżynierii Sanitarnej Politechniki Warszawskiej i uczestniczył w pracach wielu komitetów PAN. Był ekspertem Światowej Organizacji Zdrowia. Od 1968 r. przez 3 kadencje był prezesem Polskiego Towarzystwa Higienicznego. Wykonał ponad 150 prac naukowych, z czego około 100 opublikował w czasopismach krajowych bądź zagranicznych. Obok pracy naukowej prowadził szeroką działalność popularyzacyjną w zakresie ochrony środowiska. Za swą działalność otrzymał wiele odznaczeń państwowych, resortowych i innych. [JS]

***Prof. dr n. med., członek PAN
MARCIN KACPRZAK (1888-1968)***

Lekarz higienista i humanista – erudyta, nauczyciel, wychowawca, społecznik, jako jeden z pionierów medycyny społecznej w Polsce, żywo zaangażowany w badanie warunków zdrowotnych ludności, szczególnie środowiska wiejskiego, prekursor higienizacji wsi, o dużych zasługach w krzewieniu oświaty zdrowotnej. Torował drogę promocji zdro-

wia, był twórcą specjalności – higiena szkolna. W latach 1952-1962 rektor Akademii Medycznej w Warszawie. Znany higienista na forum międzynarodowym, współpracował z Sekcją Higieny Ligi Narodów, brał udział w pracach WHO m.in. nad jej Konstytucją. Związany z PZH przez przeszło 40 lat – od 1926 r. jako Kierownik Oddziału Epidemiologii i Statystyki Państwowej Szkoły Higieny – po wojnie Kierownik Zakładu Higieny Szkolnej PZH. [DNL]

Prof. dr hab. med., członek rzeczywisty PAN

MIROSLAW KAŃTOCH (1928-2007)

Wybitny wirusolog, ekspert WHO ds. wirusologii lekarskiej, inicjator i główny wykonawca programów naukowych wspólnie z Center for Disease Control w Atlancie, poświęconych zakażeniom wirusowym o społecznym znaczeniu w Polsce, wieloletni kierownik Zakładu Wirusologii PZH (1965-2000). Włożył wielki wkład w rozwój badań naukowych dotyczących etiopatogenezy, immunologii i immunoprofilaktyki zakażeń wirusowych. Na szczególne podkreślenie zasługuje Jego wkład w badania nad bezpieczeństwem, skutecznością i rozpowszechnieniem szczepień przeciwko wirusowi polio, odry i różyczki oraz badania nad teratogennym działaniem wirusa różyczki i występowaniem wad wrodzonych spowodowanych wirusami takimi jak CMV, HSV i VZV. Kontynuując dzieło prof. Feliksa Przesmyckiego, prof. Kańtoch stał się współtwórcą polskiej wirusologii lekarskiej. [BL]

Prof. zw. dr med. dr h.c., członek PAN, prezes IEA

JAN KAROL KOSTRZEWSKI (1915-2005)

Lekarz epidemiolog – dydaktyk, twórca polskiej szkoły epidemiologicznej, wybitny znawca epidemiologii duru wysypkowego i gorączki okopowej, autor koncepcji nawrotów duru wysypkowego w utrzymywaniu się endemii tej choroby, inicjator epidemiologicznych badań skuteczności szczepień w Polsce, inicjator badań w dziedzinie chorób niezakaźnych, inicjator i organizator Polskiego Towarzystwa Epidemiologów i Lekarzy Chorób Zakaźnych (1958 r.). Zatrudniony w Państwowym Zakładzie Higieny w 1941 r. pracował m.in. w Kolumnach przeciwepidemicznych do walki z durem wysypkowym. Jako lekarz w oddziałach AK był również uczestnikiem Powstania Warszawskiego. W latach 1951-1978 Kierownik Zakładu (Działu) Epidemiologii PZH. W kraju pełnił funkcje wiceministra (1961-1968) i ministra (1968-1972) Zdrowia i Opieki Społecznej. W latach 1972-1989 (do przejścia na emeryturę) w Polskiej Akademii Nauk: sekretarz Wydziału, wiceprezes, prezes. Od 1960 r. współpracował z WHO: 1969-1970 Wiceprezydent Światowego Zgromadzenia Zdrowia, 1975 – Przewodniczący Rady Wykonawczej WHO, Przewodniczący Międzynarodowej Komisji Oceny Wykorzenienia Ospy w Indiach, Nepalu, Buthanie, Etiopii i krajach Rogu Afryki (1977-1978), Wiceprzewodniczący Światowej Komisji Wykorzenienia Ospy na Świecie (1978-1980). [DNL]

Mgr DIANA KOWALCZYK (1946-2018)

Bibliotekarka, absolwentka bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie Lubelskim. Pracowała w Dziale Informacji i Dokumentacji Naukowej z Biblioteką PZH w latach 1970-2014. Była kierownikiem Działu w latach 2003-2014. Oprócz działalności informacyjnej, zakupów książek i czasopism, prowadzenia wymiany międzybibliotecznej polskiej i zagranicznej oraz dokumentacji rachunkowej, Diana Kowalczyk koordynowała prace pracowni przynależnych do Działu – kserograficznej, fotograficznej, introligatorni, kreślarni dbając o jak najwyższy poziom wydawniczy prac doktorskich i habilitacyjnych i innych wydawnictw PZH. Gdy w 1991 r. Biblioteka przejęła dystrybucję czasopism wydawanych przez PZH: Przeglądu Epidemiologicznego, Roczników PZH i Medycyny Doświadczalnej i Mikrobiologii prowadziła ją profesjonalnie wykorzystując i udoskonalając program komputerowy i współpracując z drukarniami. Diana Kowalczyk była niezwykle uzdolniona w sprostaaniu wymaganiom zakładów naukowych PZH wobec Biblioteki. [MG]

Prof. dr hab. farm. STANISŁAW KRAUZE (1902-1977)

Twórca szkoły bromatologicznej w Polsce. Współpracował z wybitnymi ośrodkami naukowymi zajmującymi się badaniem żywności. Między innymi brał udział w opracowywaniu Szwajcarskiego Kodeksu Żywnościowego. W 1935 roku otrzymał nominację na stanowisko dyrektora Państwowego Zakładu Badania Żywności i Przedmiotów Użytku, który to Zakład następnie został włączony do Państwowego Zakładu Higieny. Kierował tym Zakładem przez 27 lat. W 1958 roku rozpoczął współpracę z Radą Europejską ds. Kodeksu Żywnościowego, później przekształconą w Komisję Kodeksu Żywnościowego FAO/WHO. Przez 8 lat pełnił funkcję wiceprezesa tej Rady. Był ekspertem Światowej Organizacji Zdrowia w dziedzinie substancji obcych w żywności. Prof. Krauze rozwijał intensywną działalność naukową. Wiele zagadnień opracowanych pod Jego kierownictwem znalazło uznanie w piśmiennictwie światowym. Ukazało się kilkaset prac naukowych. Z inicjatywy prof. Krauzego w 1950 r. powstało czasopismo „Roczniki Państwowego Zakładu Higieny”, którego w latach 1950-1955, 1959 i 1962-1964 był redaktorem. [KK]

Doc. dr hab. med. KRZYSZTOF KRAWCZYŃSKI (1938-2016)

Lekarz, patolog, wykładowca na Akademii Medycznej w Warszawie i CMKP. W PZH pracował w latach 1964-1981 w Zakładzie Immunopatologii w zespole pod kierownictwem Prof. Adama Nowosławskiego z udziałem Witolda Brzosko, Kazimierza Madalińskiego, Tomasza Michalaka. Uczestniczył w badaniach nad wirusową naturą „Antygeny Australia” i wyjaśnianiem patogenyzy wirusowego zapalenia wątroby typu B. Wyniki prac tego Zespołu były publikowane w prestiżowych czasopismach zagranicznych, np. *Lancet*, *Nature New Biology*, *J. Infectious Diseases*, *American Journal of Pathology*. W 1968 r. dr Krzysztof Krawczyński był na rocznym stypendium Fundacji Rockefellera w Cornell University Medical College w Nowym Jorku. Praca habilitacyjna K. Krawczyńskiego „Badania doświadczalne etiopatogenezy zakażenia wirusem zapalenia wątroby typu B u szympanów” była przełożona na język angielski i recenzowana przez zagranicznego recenzenta Prof. Jana Desmytera z Brukseli. Po wyjeździe z Polski od połowy lat 80. pracował w CDC w Phoenix, a potem w Atlancie, gdzie był szefem Działu Patologii w Zakładzie Wirusowych Zapaleń Wątroby i wybitnym konsultantem. Zginął w wypadku samochodowym w Atlancie w styczniu 2016 r. [KM, MG]

Mgr HENRYK KRUK (1905-1980)

Z wykształcenia romanista, bibliotekarz i dokumentalista. W Bibliotece PZH pracował od 1936 r., Kierował Biblioteką (w 1967 r. nazwaną Działem Informacji i Dokumentacji Naukowej z Biblioteką PZH) od 1945 do 1972 r. Dwukrotnie „odbudowywał Bibliotekę” – porządkował i inwentaryzował jej zbiory po zniszczeniach wojennych w 1939 i 1945 r. Z Jego inicjatywy w latach 1949 i 1950 utworzono w PZH i podporządkowano Bibliotece pracownie: konserwatorską, powielarnię i foto, które służyły celom dokumentacji i informacji naukowej całemu Instytutowi. Pod kierunkiem Kierownika w Bibliotece przygotowywano zestawienia bibliograficzne do prac naukowych dla pracowników PZH. Biblioteka wydawała od 1949 r. Biuletyn Informacyjno-Bibliograficzny o wydawnictwach polskich i zagranicznych dla zainteresowanych zakładów naukowych. Henryk Kruk pozyskiwał dla Biblioteki PZH dary zagranicznych książek i czasopism i rozwinął wymianę krajową i zagraniczną. W 1962 r. księgozbiór Biblioteki PZH liczył 78000 woluminów książek i czasopism. Pod redakcją Henryka Kruka w Bibliotece opracowano wykazy publikacji pracowników PZH od 1918 -1968 r. [DNL]

Prof. zw. dr hab. med., dr h.c., członek PAN, PAU

WŁODZIMIERZ KURYŁOWICZ (1910-1991)

Lekarz – mikrobiolog, wybitny specjalista w dziedzinie biosyntezy antybiotyków, konsultant naukowy w dziedzinie badań nad antybiotykami w krajach rozwijających się, m.in. w Chinach, Brazylii, Egipcie. Wielce zasłużony w uruchomieniu produkcji antybiotyków w Polsce. W latach 1954-1956 pracował w Laboratorium Centre International de l'Enfance – w tym okresie był współautorem badań o zasięgu światowym, dotyczących szczepionek liofilizowanych BCG, metod ich produkcji i kontroli przy wykorzystaniu radioaktywnego izotopu C14, współautor minimalnych wymogów dla szczepień BCG. Miał duże zasługi w dziedzinie numerycznej taksonomii promieniowców. Już w czasie studiów rozpoczął pracę w filii Państwowego Zakładu Higieny we Lwowie (1932-1939), pracował po wojnie w filii PZH w Krakowie (1945-1947) i w Centrali PZH (1947-1954). W latach 1964-1980 był Dyrektorem Państwowego Zakładu Higieny. Przez 20 lat (1950-1970) był członkiem Komisji Ekspertów ds. Antybiotyków WHO, członkiem Komitetu Doradczego ds. Badań Naukowych WHO (1967-1970). Siedem Uniwersytetów (sześć zagranicznych) nadało Mu tytuł doktora honoris causa. [DNL]

Prof. dr med. KAZIMIERZ LACHOWICZ (1909-1992)

W Państwowym Zakładzie Higieny pracował od 1935 r. do 1975 r., Lekarz mikrobiolog i epidemiolog chorób zakaźnych, organizator i pierwszy kierownik 3 filii PZH - w Stanisławowie (1937-1943) - (stacja sanitarna - Ivanfrankow, Ukraina), morskiej w Gdyni (1945) - (później Instytut Medycyny Morskiej i Tropikalnej) i w Gdańsku (1945-1952) - (WSSE). Jako ekspert WHO delegowany do Ministerstwa Zdrowia w Ulan Bator, Mongolia (1966-1968) organizował nowoczesną sieć laboratoriów mikrobiologicznych dla nadzoru przeciwepidemicznego. W PZH zorganizował i kierował Pracownią - (1956-1975) Krajowym Ośrodkiem *Shigella* (w międzynarodowej sieci laboratoriów WHO dla nadzoru epidemiologicznego w Europie i w świecie). Opracował (wraz z zespołem) i wprowadził do stacji sanitarno-epidemiologicznych (SSE) system laboratoryjnej diagnostyki zakażeń jelitowych. Był członkiem Rady Naukowej PZH przez wiele kadencji, wice-dyrektorem PZH (1960-1962) i sekretarzem naukowym PZH (1964-1965). Kształcił lekarzy i mikrobiologów w metodyce badań mikrobiologicznych na Wydziale Mikrobiologii Uniwersytetu Gdańskiego (1950-1952) i na kursach dla pracowników laboratoryjnych SSE (1962-1975). Był czynnym członkiem Komitetu *Enterobacteriaceae* Komisji Taksonomii i Nomenklatury, Międzynarodowego Stowarzyszenia Towarzystw Mikrobiologicznych (IAMS), który usystematyzował taksonomię bakterii chorobotwórczych. [HSM]

Dr BRONISŁAWA LEGATOWA (1913-1991)

Kierownik Pracowni Kosmetyków, pracowała w Zakładzie Badania Żywności i Przedmiotów Użytku PZH od 1938 r. do przejścia na emeryturę w 1973 r. Swoją wieloletnią działalnością w PZH doprowadziła do objęcia pełną kontrolą środków kosmetycznych i preparatów chemii gospodarczej, znajdujących się na rynku krajowym. Zajmowała się identyfikacją i oznaczaniem licznych składników tych produktów, przede wszystkim takich, które mogły działać ujemnie na zdrowie użytkownika i badaniem poziomu zawartych w nich zanieczyszczeń. W latach wcześniejszych zajmowała się również analizą zanieczyszczeń w niektórych produktach spożywczych. Jako ciekawostkę należy podać, że zapewne jedyna w Polsce dokonała pełnej analizy mleka słonicy. Praca ta opublikowana została wspólnie z Profesorem Stanisławem Krauze w 1949 r. w Szwajcarii. [HM]

Dr MARIA MACIEREWICZ (1910-2004)

Mikrobiolog, w latach 1946-72 była Kierownikiem Pracowni Pałeczek Durowych i Zatruc Pokarmowych Zakładu Bakteriologii PZH. Wraz z zespołem opracowała metodykę wykrywania i różnicowania *Enterobacteriaceae* opartą o zasady przyjęte w CDC w Atlancie i Komisji Klasyfikacji *Enterobacteriaceae* Międzynarodowego Stowarzyszenia Towarzystw Mikrobiologicznych opublikowaną w latach 1950-1964 pod red. K. Lachowicza jako Wskazówki Metodyczne PZH wdrożone do praktyki badań mikrobiologicznych Laboratoriów Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych. Ponadto uzyskała własne preparaty bakteriofagów, które wraz ze Stanisławem Kałużewskim zastosowała do różnicowania szczepów *Salmonella enteritidis*, w tym czasie powodujących nękałące epidemie zachorowań szpitalnych Polsce na oddziałach dziecięcych. Wykorzystywano je do wykrywania dróg przenoszenia się zakażeń między szpitalami wraz z dzieckiem chorującym, lub nosicielem zarazki. Ograniczono stosowanie antybiotyków w leczeniu chorób biegunkowych dzieci. Preparaty i system typowania bakteriofagowego znalazły zastosowanie w krajach sąsiadujących, które miały podobny problem epidemiologiczny, a również w pracach Międzynarodowego Ośrodka Typowania Bakteriofagowego WHO w Anglii. [HSM]

Prof. dr hab. med. WIESŁAW MAGDZIK (1932-2015)

Lekarz epidemiolog - Nestor polskiej epidemiologii, w PZH pracował od 1955 r., a od 1965 r. w Zakładzie Epidemiologii PZH, którego był Kierownikiem w latach 1979 -1990. Jako epidemiolog brał udział w zwalczaniu epidemii ospy prawdziwej w Gdańsku w 1962 r. i we Wrocławiu w 1963 r. Z ramienia Biura Regionalnego WHO brał udział w pracach zmierzających do eradykacji ospy prawdziwej - pracował w stanie Bihar. Był za to odznaczony przez WHO Orderem Rozdwojonej Igły. W latach 1981-1990 był dyrektorem naczelnym Państwowego Zakładu Higieny. Koordynował realizację Programu Międzyresortowego MR-12 „Wpływ skażeń środowiska na zdrowie i życie człowieka” w latach 1976-1980 i wdrożenie programu badawczo-rozwojowego CPBR 11.12 „Zapobieganie niekorzystnym skutkom zdrowotnym skażeń środowiska człowieka w latach 1986-1990”. Jego zainteresowania naukowe skupiały się wokół problematyki szczepionek i szczepień, najpierw na ocenach kontrolowanych szczepień przeciwko durowi brzuszemu, potem na programach zapobiegania i zwalczania wzw B w Polsce. Miał udział we wdrożeniu szczepień przeciw poliomyelitis w Polsce i w programach eradykacji tej choroby. Miał zdolności systematycznego wykładu wiedzy naukowej na te tematy i był autorem ogółem 240 publikacji. [DNL, MG]

Prof. dr hab. med. TADEUSZ MAJLE (1929-1999)

Lekarz - radiolog i radiobiolog. Związany z konspiracyjnym harcerstwem - uczestnik Powstania Warszawskiego (zgrupowanie Chrobry II). Studia ukończył (1955 r.) na Wydziale Lekarskim AM w Warszawie. Na przełomie lat 1963 -1964 był stypendystą WHO (Anglia, Norwegia). W 1964 r. rozpoczął pracę w PZH, początkowo w Zakładzie Higieny Komunalnej, a od 1 stycznia 1966 r. jako kierownik nowopowstałego Zakładu Ochrony Radiologicznej i Radiobiologii. Jego zainteresowania naukowe koncentrowały się głównie wokół procesów zachowania się promieniotwórczego cezu w organizmie oraz badania zależności między zachorowaniem na białaczkę a narażeniem na promieniowanie jonizujące pochodzące z rentgenodiagnostyki. Dorobek naukowy profesora obejmuje ponad sto trzydzieści opublikowanych prac, wśród których znajdują się monografie i podręczniki. Równoległe z pracą naukową prof. T. Majle prowadził intensywną działalność w zakresie organizacji nauki i służby ochrony radiologicznej, m.in. tworząc w latach 1963-64 podstawy do powstania Oddziałów Ochrony Radiologicznej we wszystkich wojewódzkich stacjach sanitarno- epidemiologicznych. Uczestniczył w pracach wielu międzynarodowych i krajowych ciał kolegialnych zajmujących się ochroną radiologiczną. Przez szereg lat pełnił funkcję zastępcy Dyrektora PZH. Otrzymał wiele odznaczeń państwowych, w tym za udział w walce z hitlerowskim okupantem. [KP]

Prof. dr hab. med. HENRYK MEISEL (1894-1981)

W PZH w latach 1922-1964: w filii we Lwowie w latach 1922-1941 (do aresztowania), od 1945-1964 w Centrali w Łodzi i w Warszawie. Zorganizował i kierował Oddziałem Produkcji Szczepionek w Warszawie, z którego w 1952

r. powstała Wytwórnia Surowic i Szczepionek i jej zaplecze naukowe Centralne Laboratorium Surowic i Szczepionek, z którego powstał Zakład „Biomed”. Równocześnie pełnił funkcję organizatora i Kierownika Zakładu Bakteriologii i Medycyny Doświadczalnej, zastępcy Dyrektora Naczelnego PZH, a w 1954 r., po zmianie struktury PZH, został kierownikiem wydzielonego Zakładu Surowic i Szczepionek PZH, w którym zorganizował m.in. Pracownię Bakteriologii Beztlenowych oraz Muzeum Szczepów Bakteryjnych prowadzone przez Jego żonę Dr Paulę Meisel. Przełożeni uważali Go nie tylko jako odpowiedzialnego organizatora, ale jako człowieka nauki (ponad 600 publikacji, w tym ponad 100 na temat bakterii beztlenowych opublikowanych również w piśmiennictwie światowym). Był wybitnym specjalistą w zakresie immunologii i standaryzacji biopreparatów oraz serologii i bakteriologii beztlenowców. Wykładał mikrobiologię lekarską na Uniwersytecie Warszawskim, z oddaniem wychowywał i szkolił następców. [HSM]

Dr EDWARD MIKOŁAJCZYK (1923-1988)

Lekarz mikrobiolog, w PZH pracował od 1938 do 1970 roku, początkowo jako pracownik, później kierownik Pracowni Riketsji Zakładu Bakteriologii PZH. Pracując pod kierunkiem Prof. E. Wojciechowskiego oddał nieocenione usługi przy produkcji szczepionki przeciw epidemicznemu durowi (plamistemu) wysypkowemu, ze szczepów *Rickettsia prowazeki*, preparowanych z hodowli zakażonych żywych wszy ubraniowych, wg metodyki R. Weigla (ze Lwowa) i z narażeniem życia jej przekazywaniu społeczeństwu polskiemu w okresie II Wojny Światowej. Szczepionka była stosowana również w getcie i wśród polskich pracowników ochrony zdrowia. Po wojnie zajmował się unowocześnieniem diagnostyki duru wysypkowego, gorączki Q u ludzi i zwierząt (zakażeń *Coxiella burnetii*) zawlekanych do Polski m.in. przez stada sprowadzanych owiec i zakażeń u ludzi (papuzica) wywołanych przez *Chlamydia psittaci*. [HSM]

Prof. dr hab. med. JERZY MORZYCKI (1905-1954)

Lekarz bakteriolog i epidemiolog, prof. dr med. Uniwersytetu Gdańskiego. Od 1929 r. pracuje w PZH w Dziale Bakteriologii i Medycyny Doświadczalnej kierowanym przez Prof. Ludwika Hirszfelda. W 1933 r. organizuje i kieruje filią PZH w Bydgoszczy, w 1934 r. filią w Poznaniu, a w latach 1938-1939 filią w Gdyni pełniącą równocześnie funkcję Instytutu Medycyny Morskiej i Tropikalnej. Po ewakuacji personelu z Gdyni do PZH w Warszawie od 1940 r. bardzo aktywnie pełni funkcję kierownika Działu Walki z Epidemiami na terenie całej Generalnej Guberni. Po wyzwoleniu zostaje vice ministrem zdrowia w latach 1944 -1946 i Naczelny Nadzwyczajnym Komisarzem do walki z epidemiami, publikuje prace naukowe.

Twórca kierunku Mikrobiologia lekarska na Akademii Medycznej w Gdańsku, wykładowca -profesor zwyczajny. Zmarł przedwcześnie w wyniku powikłań pooperacyjnych. Brak umocowania prawnego spowodował, że słuchaczki zapisane na kierunek Mikrobiologia uzyskały jedynie dyplomy techników, a kilka z nich zasiłowało Zakład Bakteriologii PZH (S. Jaworska, L. Toruń, H. Załęska, T. Teyserie, B.Kręska) jako wysoko wykwalifikowana kadra pracująca w PZH, a różnie nawet w Libii i Mongolii aż do emerytury. [HSM]

Prof. dr hab. dr h. c., członek korespondent PAN MAKSYM NIKONOROW (1913-1985)

Współtwórca nauki o środkach spożywczych, stworzył polską szkołę toksykologii żywności. Jako pierwszy rozpoczął badania monitoringowe żywności z zakresu zanieczyszczeń metalami ciężkimi, środkami ochrony roślin i mikrobiologicznymi. Rozwinął toksykologię doświadczalną z wykorzystaniem modelowych enzymów jako wczesnych wskaźników szkodliwego działania. Związany z PZH od 1935 r. do 1981 r. (do przejścia na emeryturę). W 1948 r. został powołany do wojska i zatrudniony w Wojskowym Centralnym Laboratorium Sanitarno-Higienicznym. Przyczynił się do przekształcenia tego laboratorium w Wojskowy Instytut Higieny i Epidemiologii (WIHE) im. Gen. Karola Kaczkowskiego (1960 r.) Był pierwszym Komendantem WIHE. W latach 1962-1981 był Kierownikiem Zakładu Badania Żywności i Przedmiotów Użytku PZH i wicedyrektorem PZH ds. Higieny. Autor wielu podręczników, promotor 30 przewodów doktorskich, człowiek o rozległych zainteresowaniach: filatelista, wielbiciel poezji i muzyki. [DNL]

Prof. dr BRUNON NOWAKOWSKI (1890-1966)

W PZH w latach 1924-1937, lekarz epidemiolog, specjalista w zakresie higieny ogólnej i higieny pracy, organizator i zastępca dyrektora Szkoły Higieny PZH, kierownik Działu Epidemiologii, później Działu Medycyny Pracy. Twórca podstaw ochrony zdrowia w przemyśle polskim, profesor Uniwersytetów w Wilnie (1939), Jagiellońskiego w Krakowie, Polskiego Medycznego Wydziału w Edynburgu. Organizator i rektor Akademii Medycznej w Zabrze/Rokitnicy, członek z wyboru stałej Komisji Międzynarodowego Kongresu Medycyny Pracy (1957). [HSM]

Prof. dr hab. med. członek PAU i członek rzeczywisty PAN
ADAM NOWOSŁAWSKI (1925-2012)

Wybitny lekarz – anatomopatolog, twórca polskiej szkoły immunopatologii i immunohistochemii, twórca i wieloletni kierownik Pracowni, a od 1967 r. kierownik Zakładu Immunopatologii w Państwowym Zakładzie Higieny, badacz i organizator życia naukowego. Pierwsze badania Profesora w PZH dotyczyły natury i występowania antygeny Australia, wykrytego u pacjentów po wielokrotnych transfuzjach krwi i wyjaśnienia jego wirusowego pochodzenia nowoczesnymi metodami immunofluorescencji i mikroskopii elektronowej. Profesor był odkrywcą dwóch antygenów związanych z wirusowym zapaleniem wątroby typu B i wykładnikami odpowiedzi immunologicznej. Był również znawcą innych typów wzw i identyfikacji immunohistochemicznej antygenów wirusów hepatotropowych, a po wykryciu AIDS przybliżał drogi przenoszenia, patogenezę i klinikę tej choroby w Polsce, przewodnicząc Radzie ds. AIDS. Prof. Adam Nowosławski był członkiem Nowojorskiej Akademii Nauk oraz polskich i zagranicznych towarzystw naukowych, m.in. International Association for the Study of the Liver, International Academy of Pathology, autorem 170 publikacji cytowanych także w amerykańskich podręcznikach dla studentów i lekarzy. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim, Oficerskim i Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski oraz Krzyżem Oświęcimskim. Uehonorowany medalem „Gloria Medicinae” przez Polskie Towarzystwo Lekarskie. [KM, MG]

JERZY PIĄTKOWSKI (1929-1992)

Człowiek-institucja – wpisany w historię Zakładu Epidemiologii PZH, w którym jako asystent techniczny pracował 41 lat (1951-1992). Techniczna prawa ręka prof. Jana Kostrzewskiego. Wprowadził w tajniki pracy laboratoryjnej na zwierzętach i w obliczenia statystyczne wielu pracowników Zakładu. [DNL]

Prof. dr hab. med. FELIKS PRZESMYCKI (1892-1974)

Twórca wirusologii Lekarskiej w Polsce, zasłużony w ustawieniu diagnostyki chorób wirusowych ludzi w Polsce, inicjator szczepień przeciwko poliomyelitis i grypie w kraju, organizator pionierskich, terenowych badań ogniskowości kleszczowego zapalenia mózgu w Polsce, inicjator badań innych arbowirusów. Z Państwowym Zakładem Higieny związany był pracą zawodową i naukową bez przerwy od 1.10.1918 r. do końca 1963 r., tj. przez 45 lat. W 1921 r. miał duże zasługi w zwalczaniu cholery w obozach jenieckich żołnierzy radzieckich. W latach 1933-1938 zajmował się organizacją i rozbudową filii PZH, od 1938 r. został inspektorem Filii. W 1945 r. został mianowany dyrektorem PZH i na tym stanowisku pozostał do przejścia na emeryturę. Zorganizował od podstaw Oddział Wirusologii PZH przekształcony w 1954 r. w Zakład, współorganizował pracownie wirusologiczne w wojewódzkich stacjach sanitarno-epidemiologicznych. [DNL]

APOLONIA PRZYBYŁA „PANI POLA” (ur. 1913)

W latach 1947-1993 była nieocenionym technikiem, jako osoba samotna całkowicie oddana pracy w Pracowni Riketsji Zakładu Bakteriologii PZH. Znała i chętnie uczyła wszystkich czynności laboratoryjnych i związanych z pracą na zakażonych wszech i zwierzętach. Jej sylwetka została upamiętniona na okładce powojennego wydania „Łowców Mikrobów” Pawła de Kruijfa, sensacyjnej książki o wielkich odkrywca, która wielu młodych nastolatków zachęciła do zajmowania się mikrobiologią lekarską. [HSM]

Dr LUDWIK WITOLD RAJCHMAN (1881-1965)

Absolwent Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego (1906) w Krakowie. Latach 1910 -1918 – bakteriolog – zdobywający uznanie i wysokie stanowiska w czołowych Instytutach Medycznych w Londynie. W 1918 r. wraca do Niepodległej Polski, w tym czasie ogarniętej epidemiami chorób zakaźnych. Na polecenie Rządu Polskiego podejmuje się zorganizować centralny ośrodek walki z epidemiami i jego filie terenowe. Zapewnia Instytutowi siedzibę i wyposażenie, angażuje personel, organizuje prace – stwarza od podstaw Instytut, którego jest pierwszym dyrektorem. Godnie reprezentował Polskę na forum międzynarodowym – w latach 1921-1939, był dyrektorem Sekcji Zdrowia w Sekretariacie Ligi Narodów, w latach 1945-1950 przewodniczący Rady Zarządzającej UNICEF. [DNL]

Dr STANISŁAW JERZY SASKI (1884-1963)

Lekarz internista, od 1909 wolontariusz w Szpitalu Dzieciątka Jezus w Warszawie. Powołany do wojska w latach 1914 - 1918 oraz 1919 - 1920 r. uzyskał stopień kapitana, później majora, od 1920 r. szef Sekcji Higieny Szefostwa Sanitarnego Naczelnego Dowództwa. Od 1921-1944 równocześnie pracuje w PZH, a od 1934 pełni funkcję Kierownika Działu Produkcji Szczepionek i Surowic Leczniczych, od 1946 kontynuuje działalność produkcyjną w filii PZH w Warszawie. W latach 1953-1956 zostaje kierownikiem Wydziału Technicznej Kontroli Szczepionek, który zorganizował w Zjednoczonej Wytwórni „Biomed” oraz zajmuje stanowisko kierownika laboratorium. [HSM]

Doc. dr hab. med. FELIKS SAWICKI (1929-1979)

Lekarz – epidemiolog, współtwórca epidemiologii chorób niezakaźnych w Polsce, propagator stosowania metod statystycznych w medycynie, utalentowany dydaktyk. W 1962 r. rozpoczął pracę w Zakładzie Epidemiologii AM, a później w Zakładzie Epidemiologii PZH. Był autorem projektu i organizatorem retro- i prospektywnych badań epidemiologicznych środowiskowego uwarunkowania występowania przewlekłych nieswoistych chorób układu oddechowego wśród mieszkańców Krakowa. Badania te prowadzone w ramach polsko-amerykańskiej współpracy naukowej uznano w świecie za modelowe w dziedzinie epidemiologii chorób niezakaźnych. W 1972 r. zorganizował w PZH Zakład Statystyki Medycznej, funkcjonujący obecnie pod nazwą Centrum Monitorowania i Analiz Stanu Zdrowia Ludności. [DNL]

STANISŁAW SAWICKI „PAN SAWICKI” (ur. 1907)

Należał jeszcze do „przedwojennych” pracowników PZH, przyuczonych na stanowisku pracy. Dbał o dobry stan zwierząt doświadczalnych i uczestniczył przy wykonywaniu różnych zabiegów niezbędnych dla oceny szczepionek uodporniających ludzi, do diagnostyki zakażeń, a również do otrzymywania surowic diagnostycznych, w badaniach, które w owym czasie należało wykonywać na zwierzętach. W arkana swojej sztuki życzliwie wprowadzał najmłodszych pracowników nauki, którym przypadła w udziale praca na zwierzętach. [HSM]

Prof. nadzw. dr hab. TADEUSZ JAN STĘPNIIEWSKI (1905-1987)

Lekarz, dermatolog, higienista, prof. nadzw. medycyny w Państwowym Zakładzie Higieny. W latach 1945-1948 był sekretarzem Państwowej Rady Zdrowia, kierował referatem przeciwwenerycznym i organizował służby zwalczające powojenne epidemie tych chorób. Współpracował z prof. Marcinem Kacprzakiem w organizowaniu ośrodka metodyczno-naukowego oświaty sanitarnej. W latach 1956-1967 był kierownikiem nowo utworzonego Zakładu Oświaty Sanitarnej w PZH, który organizował kursy z zakresu higieny i zdrowia, sprawował nadzór nad Oddziałami Oświaty Sanitarnej w stacjach sanitarno-epidemiologicznych. Prowadził badania nad potrzebami zdrowotnymi różnych środowisk, m.in. przemysłowych i szkolnych. Był autorem wielu broszur popularno-naukowych i materiałów szkoleniowych, m.in. z serii Biblioteczka Metodyczna Organizatora Oświaty Sanitarnej PZH wydanych pod red. Hanny Wentlandtowej. W 1959 r. został powołany jako rzeczoznawca do Komitetu Ekspertów WHO. Był członkiem Komitetu Wykonawczego Międzynarodowej Unii Oświaty Zdrowotnej i uczestniczył w jej zjazdach, m.in. w Dusseldorfie (1959), Madrycie (1965), Paryżu (1967, 1968) i Nicei (1969). Członek Polskiego Towarzystwa Lekarskiego, Polskiego Towarzystwa Higienicznego i Polskiego Czerwonego Krzyża. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Srebrnym Krzyżem Zasługi i Złotą Odznaką Polskiego Towarzystwa Higienicznego. [MG]

Prof. dr hab., członek PAN

TADEUSZ SYROWATKA (1923-1985)

Z PZH był związany od ukończenia studiów na Wydziale Chemii Politechniki Gdańskiej w 1950 r. Pracę w Instytucie rozpoczął w Dziale Produkcji Surowic i Szczepionek. Na przełomie lat 50-ych i 60-ych. był Kierownikiem Laboratorium Technologii DDD podległym bezpośrednio Ministrowi Zdrowia. Włączenie Laboratorium w 1963 r. w struktury PZH spowodowało Jego powrót do Instytutu, gdzie współuczestniczył w tworzeniu Zakładu Toksykologii Sanitarnej, którego był Kierownikiem do chwili śmierci w 1985 roku. Wybitny specjalista z zakresu toksykologii. Był autorem wielu nowych metod i prekursorem kierunków badawczych oraz licznych publikacji prac eksperymentalnych dotyczących toksykologii pestycydów podejmując już w latach 60. badania zmierzające do ustalenia naukowych podstaw bezpiecznego ich stosowania i oceny odległych skutków działania. W II połowie lat 70. zainicjował badania toksykologiczne dioksyn. Dorobek naukowy obejmuje kilkadziesiąt prac doświadczalnych opublikowanych w czasopismach krajowych i zagranicznych oraz wiele prac monograficznych i instruktażowych. Był także promotorem i recenzentem wielu prac doktorskich i habilitacyjnych. Za działalność naukową i oświatową został uhonorowany wysokimi odznaczeniami państwowymi, resortowymi a także medalem „Za zasługi dla obronności kraju”. [BW]

Prof. zw. dr hab. med. ALEKSANDER SZCZYGIEL (1906-1983)

Lekarz higienista – dietetyk, wybitny specjalista z zakresu higieny żywienia. Pionier nowoczesnej nauki o żywieniu, autor i inspirator nowych metod badawczych z tego zakresu. Inicjator i organizator badań stanu odżywienia i sposobu żywienia ludności oraz badań składu i wartości odżywczych poszczególnych produktów spożywczych. Po ukończeniu studiów w 1931 r. rozpoczął pracę w PZH. W 1938 r. został kierownikiem Oddziału Biochemii i Higieny Żywienia PZH. W czasie wojny i okupacji pracował w PZH (Kontrola preparatów

witaminowych i hormonalnych i udział w nauczaniu konspiracyjnym studentów medycyny). Od lutego 1945 r. do 1947 r. organizował i kierował odbudową gmachów PZH, częściowo zniszczonych w czasie Powstania Warszawskiego. Do 1942 r. kierował Działem Higieny Żywności PZH. Od 1963 r. Dyrektor Instytutu Żywności i Żywnienia, którego był twórcą. Wieloletni członek Międzynarodowej Unii Nauk Żywnościowych, ekspert z zakresu żywienia FAO i rzeczoznawca z tego zakresu WHO. [DNL]

Prof. dr inż. ALEKSANDER SZNIOLIS (1891-1963)

W 1924 r. rozpoczął pracę w Państwowym Zakładzie Higieny w dziedzinie inżynierii sanitarnej, gdzie pracował do 1950 r. W latach 1924-1926 jako stypendysta Fundacji Rockefellera, studiował w Harvard University w Cambridge (Massachusetts, USA). Zorganizował Dział Techniki Sanitarnej w Państwowej Szkole Higieny PZH, pierwszego tego rodzaju ośrodka badawczego w dziedzinie inżynierii sanitarnej w Polsce i był jego kierownikiem. Prowadził kursy z zakresu inżynierii sanitarnej dla lekarzy, inżynierów i kontrolerów sanitarnych. Był organizatorem filii PZH we Wrocławiu. Prowadził badania w zakresie poprawy zaopatrzenia ludności w wodę do picia, ustalenia warunków prawidłowego chlorowania wody i sposobów oczyszczania ścieków. Był ekspertem Ligi Narodów w zakresie zdrowotności wsi. W latach 1950-1963 był członkiem Komitetu redakcyjnego czasopisma naukowego „Roczniki Państwowego Zakładu Higieny” [MG, KCL]

Plk. prof. dr hab. med. GUSTAW SZULC (1884-1941)

Uczeń prof. Odo Bujwida, lekarz – higienista, specjalista w dziedzinie medycyny wojskowej i sportowej, pionier higieny żywienia w Polsce, rzecznik fizycznego i higienicznego wychowania żołnierzy, twórca Stowarzyszenia Lekarzy Sportowych. Był współautorem pionierskich prac z zakresu higieny i fizjologii pracy (wspólnie z W. Missiuro), zmęczenia fizycznego, fizjologii wychowania fizycznego, racjonalizacji treningu. Jako zawodowy oficer piastował wysokie funkcje służbowe w Centrum Wyszkożenia Sanitarnego dla podchorążych, pracą naukową związany był z Uniwersytetem Warszawskim. W latach 1931-1941 naczelny dyrektor Państwowego Zakładu Higieny. Do 1935 r. był delegatem Polski w Komitecie Higieny Ligi Narodów w Genewie. [DNL]

Inż. FRANCISZEK SZYMCHYK (1892-1976)

Od 1921 roku był asystentem, adiunktem i kierownikiem Oddziału Toksykologicznego w Państwowym Zakładzie Higieny. Był wybitnym specjalistą – analitykiem sądowym. Przekazem doświadczenia i wiedzy z tego zakresu są podręczniki pt. „Analiza toksykologiczna”. Pierwszy z nich opracowany i wydany w 1946 r., drugi – znacznie poszerzony (440 stron) wydany w 1959 r. Był jednym z pierwszych analityków żywności w kierunku zanieczyszczeń szkodliwych dla zdrowia. Działalność naukowa i dydaktyczna inż. Szymczyka wiąże się nierozdzielnie z pracą w Państwowym Zakładzie Higieny, zarówno na stanowisku kierownika Pracowni Toksykologii Żywności w Zakładzie Badania Żywności i Przedmiotów Użytku PZH jak i sekretarza redakcji czasopisma naukowego „Roczniki Państwowego Zakładu Higieny”, którego funkcję pełnił w latach 1955-1975, także po przejściu na emeryturę w 1963 r. Wielką pasją inż. Szymczyka był sport, a zwłaszcza kolarstwo. Był wielokrotnym mistrzem Polski w kolarstwie i zdobywcą Srebrnego medalu Olimpijskiego w 1924 roku – pierwszego dla Polski. [KK]

Prof. dr HENRYK WALECKI (1907-1980)

W PZH w latach 1935-1966. Organizator i kierownik filii PZH (Łuck, Ukraina) w latach 1937 – 1939, 1945-1953 organizował i kierował Oddziałem Diagnostyki Laboratoryjnej PZH. W latach 1953-1966 Kierownik Pracowni Błonicy i Krztuśca w Zakładzie Bakteriologii PZH, twórca aktywnie uodporniających szczepionek opartych o szczepy izolowane z zachorowań w Polsce stosowanych w Polsce powojennej. W latach 1953-1966 konsultant współpracował z Działem Produkcji Szczepionek PZH, również po przekształceniu go w Centralne Laboratorium Zjednoczenia Wytwórni Surowic i Szczepionek „Biomed”. W latach 1957-1971 naczelny redaktor kwartalnika PZH „Medycyna Doświadczalna i Mikrobiologia”. W latach 1944-1955 starszy asystent, a w latach 1966-1977 Kierownik Katedry Mikrobiologii Akademii Medycznej w Warszawie. [HSM]

Dr n. hum. HANNA WENTLANDTOWA (1906-1994)

Wybitny pedagog – dydaktyk. Autorka wielu prac naukowych i czołowy specjalista z zakresu teorii i podstaw metodycznych oświaty zdrowotnej i sanitarnej i skuteczności jej oddziaływania. Twórczyni i redaktor naukowy „Biblioteki Metodycznej Oświaty Zdrowotnej” (52 tomy), Autorka m.in. pierwszego w Polsce podręcznika „Oświata zdrowotna w Polsce” (4 wersje językowe). Inspiratorka utworzenia specjalizacji dla lekarzy (I i II stopnia) z zakresu oświaty zdrowotnej i prekursorka problematyki promocji zdrowia. Przed wojną odznaczona Srebrnym Wawrzynem Polskiej Akademii Literatury za upowszechnienie czytelnictwa (1928-1939).

W czasie wojny pracowała w KG ZWZ, AK jako szyfrantka. Wzięła czynny udział w Powstaniu Warszawskim, za co została odznaczona Krzyżem Walecznych i Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami. Pracę oświatową prowadziła również w oflagach Lamsdorf i Molsdorf. W 1950 r. z inicjatywy prof. Marcina Kacprzaka tworzy w PZH Ośrodek Metodyczny Oświaty Sanitarnej, przekształcony w Ośrodek Oświaty Zdrowotnej, a później w Zakład Oświaty Zdrowotnej. W 1973 r. przechodzi na emeryturę kontynuując do 1988 r. pracę dydaktyczną w Studium Nauczycielskim Średnich Szkół Medycznych. W 1988 r. władze państwowe nadały Jej order Zasługi dla Zdrowia Narodu. [DNL]

Prof. dr med. EDMUND WOJCIECHOWSKI (1912-2001)

Lekarz - mikrobiolog, związany z Państwowym Zakładem Higieny od 1938 roku, zatrudniony w PZH w latach 1939-1977. W latach 1945-1960 pełnił funkcję kierownika Pracowni Riketsji Zakładu Bakteriologii, a w latach 1950-1956 i 1960-77 – kierownika Zakładu. W latach 1939-1944 aktywnie uczestniczył w tajnej produkcji w PZH szczepionki przeciwko durowi wysypkowemu. Jego zainteresowania naukowe ogniskowały się głównie na etiologicznych czynnikach: duru wysypkowego (*Rickettsia prowazekii*) i gorączki Q (*Coxiella burnetii*). Dotyczyły one antygenowej budowy tych bakterii, doskonalenia metod wytwarzania szczepionki przeciwko durowi wysypkowemu i kontroli jej jakości, serologicznej diagnostyki duru oraz epidemiologii tych zakażeń. Był autorem bądź współautorem ponad 50 publikacji naukowych, głównie z zakresu riketsjologii. Wyniki tych prac, o dużym znaczeniu poznawczym i praktycznym, stanowiły podstawę przyznania Państwowej Nagrody Naukowej. [SK]

Prof. dr hab. LECH ZDUNKIEWICZ (1932-1991)

Pochodził z rodziny lekarskiej, ojciec Profesora - Jerzy - zginął w Katyniu. Studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Warszawie ukończył w 1955 r. W roku 1956 rozpoczął pracę pod kierunkiem prof. Marcina Kacprzaka w Zakładzie Higieny Szkolnej Państwowego Zakładu Higieny, w którym pracował nieprzerwanie do ostatnich dni swego życia (1991 r). Zainteresowania naukowe Profesora koncentrowały się głównie na zagadnieniach zdrowia dzieci i młodzieży. W początkowym okresie pracy dominowały w nich zagadnienia fizjologii rozwojowej w okresie dojrzewania. Od roku 1964 koncentrował się na badaniach wpływu na zdrowie dzieci i młodzieży, głównie w wieku szkolnym, warunków zdrowotnych środowiska, m.in. placówek oświatowo-wychowawczych oraz higieny procesu nauczania i wychowania. W ostatnich latach zajmował się głównie warunkami zdrowotnymi środowiska i jego oddziaływania na zdrowie człowieka. Unikalne w skali kraju badania prowadzone w tych kierunkach stanowią istotny dorobek naukowy Profesora liczący około 250 publikacji, w tym podręczniki, skrypty, monografie, metodyki. Profesor miał duże zasługi dla Państwowego Zakładu Higieny jako Sekretarz Naukowy Instytutu. [PG]

Objaśnienie inicjałów:

BL – Dr hab. Bogumiła Litwińska, prof. NIZP-PZH
 BW – Dr Bożena Wiadrowska
 DNL – Prof. dr hab. Danuta Naruszewicz-Lesiuk
 EG – Dr hab. Elżbieta Gołąb, prof. NIZP-PZH
 HM – Prof. dr hab. Halina Mazur
 HSM – Prof. dr hab. Hanna Stypułkowska-Misiurewicz
 JS – Dr Janusz Świąteczak
 KCL – Dr Kazimiera Ćwiek-Ludwicka

KK – Doc. dr hab. Kazimierz Karłowski
 KM – Prof. dr hab. Kazimierz Madaliński
 KP – Dr Krzysztof Pachocki
 MG – Mgr Marta Gromulska
 PG – Dr Paweł Goryński
 SK – Prof. dr hab. Stanisław Kałużewski
 TD – Prof. dr hab. Tadeusz Dzbeński

Konferencje naukowe z okazji Jubileuszu 100-lecia NIZP-PZH

Chcemy otworzyć drzwi Instytutu, aby był miejscem wymiany poglądów naukowych na temat funkcjonowania systemu ochrony zdrowia i integracji ekspertów z różnych dziedzin, stąd w roku jubileuszowym 2018 odbędą się trzy wydarzenia poświęcone różnym obszarom działania naszego Instytutu.

Dr n. med. Grzegorz Juszczyk
Dyrektor
Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego
– Państwowego Zakładu Higieny

Wszystkie wydarzenia związane z Jubileuszem NIZP-PZH, w tym Konferencje naukowe, zostały objęte Honorowym Patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej *Andrzeja Dudy* w roku 100-lecia Odzyskania Niepodległości (1918 – 2018) i realizowane przy współpracy: Programu „Niepodległa”, Ministerstwa Zdrowia, Narodowego Funduszu Zdrowia i Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Konferencja naukowa „100 lat wśród patogenów” (12 czerwiec 2018 r.)

Konferencja pt. „**100 lat wśród patogenów**” - była pierwszą z cyklu konferencji naukowych uświetniających obchody 100-lecia Instytutu.

Prowadzenie konferencji: Dr hab. *Bogumiła Litwińska*, prof. NIZP-PZH

Przedstawiono wkład Państwowego Zakładu Higieny w zwalczanie chorób zakaźnych na przestrzeni ostatnich 100 lat oraz wyzwania w nadchodzących latach. Wskazano na negatywny wpływ ruchów antyszczepionkowych. Podkreślono, że bardzo niebezpieczny w skutkach może być spadek zaszczepienia przeciwko wzv B, a także brak spadku nowych zakażeń HIV w Polsce.

Omówiono problemy zarażeń pasożytniczych i podkreślono znaczenie mycia warzyw i owoców w zapobieganiu tym zarażeniom. Wielką rolę odgrywa zróżnicowanie mikroorganizmów w jelitach a zakłócenie ich równowagi przyczynia się do otyłości, zaburzeń w układzie odpornościowym, czy też rozwoju choroby nowotworowej. Przedstawiono obiecujące wyniki badań nad zastosowaniem zmienionych genetycznie wirusów w terapii nowotworów.

Konferencja naukowa „Zdrowie Polaków - Wczoraj, Dziś i Jutro” (24 październik 2018 r.)

Konferencja pt. „Zdrowie Polaków Wczoraj, Dziś i Jutro” - to druga z cyklu konferencji naukowych zorganizowanych w celu uświetnienia obchodów 100-lecia Instytutu.

Prowadzenie konferencji: Dr *Bogdan Wojtyniak*, prof. NIZP-PZH

Konferencja była poświęcona zmianom stanu zdrowia Polaków i jego uwarunkowań od okresu międzywojennego do chwili obecnej. Podczas konferencji omówione zostały przewidywane trendy zdrowotne społeczeństwa, z uwzględnieniem zachodzących zmian demograficznych. Uwzględniono transformację epidemiologiczną, problemy higieny, oświaty zdrowotnej i promocję zdrowia. Przedyskutowano związki między sytuacją zdrowotną i systemem ochrony zdrowia.

Konferencja naukowa
„Żywność, woda i powietrze - czy żyjemy w bezpiecznym otoczeniu?”
 (13 listopad 2018 r.)

Konferencja pt. „**Żywność, woda i powietrze - czy żyjemy w bezpiecznym otoczeniu?**” była trzecią (ostatnią) z cyklu konferencji naukowych zorganizowanych z okazji 100-lecia Odzyskania Niepodległości i 100-lecia istnienia Państwowego Zakładu Higieny.

Prowadzenie konferencji: Prof. dr hab. *Jan Krzysztof Ludwicki*

Konferencja była poświęcona nurtującym społeczeństwo zagadnieniom związanym z:

- bezpieczeństwem żywności i udziałem nowych technologii w redukcji ryzyka zdrowotnego,
- zagadnieniami i metodologią oceny ryzyka zdrowotnego,
- priorytetami badawczymi w bezpieczeństwie żywności,
- wodą do picia,
- zmianami klimatycznymi,
- działaniami NIZP-PZH w zakresie gromadzenia danych o zagrożeniach w żywności.

Mgr Joanna Mastalerz-Stępiak
Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego - Państwowy Zakład Higieny

WYSTAWA „100 LAT TROSKI O ZDROWIE POLAKÓW” POŚWIĘCONA HISTORII NARODOWEGO INSTYTUTU ZDROWIA PUBLICZNEGO - PAŃSTWOWEGO ZAKŁADU HIGIENY

Z okazji Jubileuszu 100-lecia istnienia Państwowego Zakładu Higieny (obecna nazwa: Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego - Państwowy Zakład Higieny (NIZP-PZH) - od 2007 r.) została zorganizowana wystawa pod hasłem „100 lat troski o zdrowie Polaków”.

Wystawa po raz pierwszy prezentowana była podczas uroczystej gali z okazji Jubileuszu 100-lecia istnienia PZH, która odbyła się 9 kwietnia 2018 roku w Filharmonii Narodowej w Warszawie. Następnie, udostępniona była mieszkańcom Warszawy na Skwerze Jacka Kaczmarskiego przy Placu Unii Lubelskiej, a później prezentowana w Centrum Dydaktycznym Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego przed Aulą Wykładową im. Profesora Janusza Piekarczyka, gdzie można ją było oglądać do 15 stycznia 2019 r. Wystawa dostępna jest też pod adresem <https://100lat.pzh.gov.pl> w zakładce *Galerie*.

Wystawa składa się z 18 plansz, podzielonych tematycznie, na których przedstawiono zarys historii oraz wiele ciekawych, często nieznanych dotąd informacji związanych z PZH. Na planszach zamieszczono ponad 70 zdjęć i skanów oryginalnych dokumentów ilustrujących okres 100. lat działalności PZH.

Poniżej krótkie omówienie plansz wystawy w ujęciu tematycznym.

Tak to się wszystko zaczęło...

Pierwsze plansze opowiadają o wydarzeniach sprzed stu laty – zaraz po odzyskaniu niepodległości przez Polskę, kiedy ówczesne Ministerstwo Zdrowia Publicznego, Opieki Społecznej i Ochrony Pracy zleciło profesorowi *Ludwikowi Serkowskiemu* z Instytutu Higieny przy ul. Nowy Świat 19, zorganizowanie 14-osobowego personelu medycznego do nowo powstającego właśnie Państwowego Instytutu Epidemiologicznego w Warszawie. Instytut ten miał za zadanie rozpocząć zwalczanie epidemii na ziemiach polskich oraz, w następnej kolejności, zapobiegać ich rozwojowi. To wydarzenie miało miejsce 19 listopada 1918 roku. Skan dokumentu zamieszczono na planszy nr 2.

Działania nowo utworzonego Instytutu wspierał przybyły z Londynu *Ludwik Rajchman* – bakteriolog, pierwszy Dyrektor Państwowego Centralnego Zakładu Epidemiologicznego, dyrektor Sekcji Zdrowia Sekretariatu Ligi Narodów, współzałożyciel UNICEF powołany później na stanowisko dyrektora PZH. Działania te od 1920 roku wspierał także *Ludwik Hirszfeld* – wybitny immunolog, odkrywca grup krwi i pionier badań nad ich dziedziczeniem, kierownik Zakładu Bakteriologii i Medycyny Doświadczalnej. W 1923 roku Państwowy Centralny Zakład Epidemiologiczny został przemianowany na Państwowy Zakład Higieny.

Siedziba Państwowego Zakładu Higieny

Siedzibą PZH były budynki, które tworzyły osobny kompleks położony w Warszawie przy ul. Langnerowskiej (od 1919 r. ul. Chocimska 24). W jednym budynku (narożnym) znajdowała się wcześniej strzelnica i skład amunicji *Roberta Zieglera* – stąd w późniejszym czasie wzięła się potoczna nazwa tego budynku – *ciglerówka* lub *ceglerówka* (obecnie budynek ten nie istnieje). Na planszy poświęconej siedzibie PZH zamieszczono 5 zdjęć – w tym 3 zdjęcia budynków z zewnątrz oraz 2 zdjęcia ukazujące wnętrze gmachu, przeznaczonego na pomieszczenia Państwowej Szkoły Higieny (obecnie budynek C), ufundowanego przez Fundację Rockefellera i zaprojektowanego przez słynnego warszawskiego architekta *Czesława Przybylskiego*, tego samego, który zaprojektował m.in. gmach Teatru Polskiego w Warszawie. Zdjęcia wnętrz ukazują Bibliotekę z Czytelnią oraz nieistniejące już dziś Muzeum Higieny. W budynku C PZH, znajdującym się bezpośrednio przy ulicy Chocimskiej, zorganizowano Państwową Szkołę Higieny, której pierwszym dyrektorem w roku 1926 został *Witold Chodźko*, wcześniej piastujący stanowisko ministra zdrowia publicznego. W tym samym roku wizytę w Państwowej Szkole Higieny PZH składał prezydent *Ignacy Mościcki*. Skan wpisu dokumentującego tę wizytę jest zamieszczony na planszy nr 4.

Kontakty międzynarodowe – dwudziestolecie międzywojenne

Plansza ta obrazuje mnogość kontaktów naukowych pomiędzy polskimi naukowcami a naukowcami innych krajów – m.in. Chin, Francji i Stanów Zjednoczonych. Dokumentuje to Księga Pamiątkowa, znajdująca się wówczas w PZH, w której odręcznie ilustrowano i opisywano wizytę każdej ważnej osobistości lub grupy. W Księdze pod starannie wykonanymi grafikami widnieją daty oraz podpisy gości. Obecnie jest ona dostępna w zasobie Archiwum Akt Nowych w Warszawie.

Wybrani twórcy Państwowego Zakładu Higieny

Kolejne cztery plansze poświęcone są najważniejszym postaciom, wybranym twórcom Państwowego Zakładu Higieny. Wymieniono ich nazwiska i zamieszczono krótkie biogramy zilustrowane zdjęciami. Widnieją na nich: *Ludwik Rajchman* (1881-1965), *Stanisława Adamowiczowa* (1888-1965), *Ludwik Hirszfeld* (1884-1954), *Witold Chodźko* (1875-1954), *Marcin Kacprzak* (1888-1968), *Feliks Przesmycki* (1892-1974), *Helena Sparrow-Germa* (1891-1970) i *Jan Kostrzewski* (1915-2005).

Czas Wojny

Okres czasu wojny przedstawiono na trzech planszach. Trudny, a niekiedy nawet dramatyczny okres w dziejach PZH, ukazują zaprezentowane autentyczne dokumenty pochodzące z bogatego zasobu Archiwum NIZP-PZH. Widoczne są na nich nazistowskie pieczętki administracyjne oraz podpisy ówczesnych komisarycznych niemieckich dyrektorów. Pierwsza plansza rozpoczyna się od niezwykle cytatu zaczerpniętego ze „Wspomnień” *Feliksa Przesmyckiego* z pierwszych dni wojny i tego, co działo się z budynkiem PZH podczas pierwszych tygodni okupacji. Dalej przytoczone zostały fakty związane z przyczynami szybkiego zajęcia PZH przez administrację okupanta i jego stosunku do pracowników pochodzenia polskiego. Można przeczytać o kilku niesamowitych wydarzeniach i bohaterskich czynach pracowników PZH, jak konstrukcja bomby trotylowej czy nielegalna produkcja szczepionki przeciwko tyfusowi dla Polaków. Szczepionka przeciwko tyfusowi odgrywała fundamentalne znaczenie zarówno dla armii niemieckiej, jak i dla społeczeństwa polskiego. Jej produkcji, niezwykle trudnym zadaniem ‘karmiciela wszy’ oraz o tajnym przemycaniu szczepionki przez pracowników PZH została poświęcona plansza nr 9 i część planszy nr 10. Obie bogato zilustrowane są skanami autentycznych dokumentów oraz zdjęciami pochodzącymi z tamtego okresu. Ostatnia z tego cyklu plansza nr 11 dotycząca okresu wojennego opowiada o nieugiętości polskich naukowców, tajnych kompletach akademickich i niemal cudownym ocaleniu personelu PZH przed rozstrzelaniem a budynków PZH przed wysadzeniem przez wycofujących się okupantów. Została ona podsumowana kolejnym cytatem ze ‘Wspomnień’ profesora *Feliksa Przesmyckiego*.

Dziesięć lat po wojnie

Okres powojenny został zaprezentowany na trzech planszach (12, 13, 14), które opisują trud związany z odbudową, nie tylko budynków, ale przede wszystkim nauki i praktycznej pracy laboratoryjnej. Bardzo duża część wyposażenia laboratoriów została zniszczona, ale to nie stępiło ducha nauki i już w niedługim czasie została wytyczona nowa droga rozwoju i koncepcja funkcjonowania przyszłego Państwowego Zakładu Higieny.

Późne lata 40. i wczesne 50. obfitowały w tworzenie szeregu nowych ośrodków badawczych, a samo PZH na tyle się rozrosło, że szereg funkcjonujących w jego ramach zakładów naukowych stało się zaczątkiem nowych instytutów takich jak: Instytut Leków w Warszawie, Instytut Medycyny Pracy w Łodzi, Instytut Medycyny Morskiej i Tropikalnej w Gdyni. Nadal jednak, podobnie jak przed wojną, intensywnie prowadzono szkolenia dla personelu medycznego, a także od 1956 roku, gdy nadano Państwowemu Zakładowi Higieny odpowiednie uprawnienia, zaczęto nadawać tytuły naukowe z wybranych dziedzin medycyny.

Kolejne lata

Kolejne lata po wojnie (plansze nr 15 i 16) zilustrowane są zdjęciami oraz skanami autentycznych dokumentów. Ukazują one ilość oraz różnorodność międzynarodowych konferencji, spotkań oraz wykładów, jakie były organizowane wówczas w Państwowym Zakładzie Higieny. Do PZH zjeżdżali się naukowcy z całego świata poczynając od Japonii, poprzez Afrykę, Europę Zachodnią i Amerykę. Opisano niezwykle istotne, nawet współcześnie, badania przewlekłych nieswoistych chorób układu oddechowego wśród mieszkańców Krakowa zainicjowane na początku lat 60. i przeprowadzone przez jednego z pracowników PZH – doc. dr hab. *Feliksa Sawickiego*. Wymieniono również nowopowstające w PZH zakłady np. Ochrony Radiologicznej i Radiobiologii czy Immunologii. W zarysie przedstawiona została szeroka i specjalistyczna działalność Państwowego Zakładu Higieny obejmująca m.in. analizy, ekspertyzy i badania diagnostyczne. Zamieszczono także autentyczną

legitymację członkini związku Solidarności – działającego na terenie Instytutu – oraz humorystyczny wierszyk krytykujący ówczesną sytuację polityczną kraju. Podobne wierszyki, artykuły i gazetki w tamtych czasach krążyły w PZH, dziś znajdują się w zasobach Archiwum NIZP-PZH.

Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny współcześnie

Ostatnie dwie plansze ukazują zadania podejmowane współcześnie przez NIZP-PZH. Należą do nich m.in. ocena sytuacji zdrowotnej ludności Polski, badania epidemiologiczne, promocja zdrowia, monitorowanie biologicznych, chemicznych i fizycznych czynników ryzyka w żywności, wodzie i powietrzu, ocena ryzyka zdrowotnego związana z narażeniem na te czynniki oraz wydawanie atestów stanowiących poświadczenie jakości zdrowotnej i bezpieczeństwa produktów. Zamieszczono zdjęcie z laboratorium BSL-3 (*Biological Safety Level 3*) funkcjonujące obecnie w NIZP-PZH. Laboratoria NIZP-PZH posiadają akredytacje Polskiego Centrum Akredytacji (PCA), European Directorate for the Quality of Medicines & HealthCare (EDQM), WHO i inne, dzięki temu mogą być uznawane przez instytucje w krajach będących sygnatariuszami wielostronnych porozumień o wzajemnym uznawaniu (MLA/MRA).

Na ostatniej planszy zaprezentowano również zdjęcia okładek (pierwszych i aktualnych numerów) 3 czasopism naukowych: Przeglądu Epidemiologicznego (od 1920 r.), Medycyny Doświadczalnej i Mikrobiologii (od 1923 r.) i Roczników Państwowego Zakładu Higieny (od 1950 r.), wydawanych przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego - Państwowy Zakład Higieny do chwili obecnej.

Wystawa prezentowana na Warszawskim Uniwersytecie Medycznym poszerzona została o dodatkowe plansze tematyczne pt. *Uchronić od zapomnienia stuletnią współpracę Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego i Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny*. Przedstawiono na nich zdjęcia i krótkie biogramy naukowców, którzy pracowali w obu instytucjach w czasach zamierzchłych, jak i współczesnych. Wszystkie teksty na planszach wystawy zostały zamieszczone w języku polskim i angielskim.

(Od red.: *Koncepcja i inicjatywa powstania wystawy oraz opracowanie tekstów - mgr Joanna Mastalerz-Stępiak, kustosz archiwistka zatrudniona w Narodowym Instytucie Zdrowia Publicznego - Państwowym Zakładzie Higieny*).

LEKSYKON ZDROWIA PUBLICZNEGO

HISTORIA POWSTANIA

W 2008 roku, w 90. rocznicę powstania Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowego Zakładu Higieny (NIZP-PZH) opublikowany został pod redakcją prof. dr hab. *Jana Krzysztofa Ludwickiego* **LEKSYKON TERMINÓW** z zakresu bezpieczeństwa chemicznego i bezpieczeństwa żywności, którego Wydawcą był NIZP-PZH.

W tym samym roku nakładem Alfa-medica Press został wydany LEKSYKON EPIDEMIOLOGICZNY pod redakcją dr hab. *Jerzego Bzdęgi*, prof. dr hab. *Wiesława Magdzika*, prof. dr hab. *Danuty Naruszewicz-Lesiuk* i prof. dr hab. *Andrzeja Zielińskiego*.

Duże zainteresowanie Leksykonem terminów stosowanych w bezpieczeństwie chemicznym i bezpieczeństwie żywności skłoniło Dyрекcję NIZP-PZH do wydania jego wersji rozszerzonej. W taki sposób w 2013 roku powstał **PRZEWODNIK PO TERMINOLOGII: TOKSYKOLOGIA-BEZPIECZEŃSTWO ŻYWNOSTCI - ZDROWIE PUBLICZNE - OCENA RYZYKA** również pod redakcją prof. dr hab. *Jana K. Ludwickiego*. Jego autorami byli: dr hab. *Katarzyna Góralczyk*, dr hab. *Grażyna Kostka*, prof. dr hab. *Jan K. Ludwicki* i dr hab. *Paweł Struciński*. Zawiera on ponad 1700 haseł i ich objaśnień w języku polskim i ich odpowiedników w języku angielskim.

LEKSYKON ZDROWIA PUBLICZNEGO

Prace nad znacznie rozszerzoną wersją **LEKSYKONU** zostały zainicjowane w grudniu 2017 roku przez Dyrektora Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny – dr n. med. *Grzegorza Juszczyka*, z myślą, że ukaże się on w wersji elektronicznej w rocznicę 100-lecia istnienia Instytutu, która przypada w 2018 roku. Przewodnictwo prac nad opracowaniem i redakcją **LEKSYKONU ZDROWIA PUBLICZNEGO** zostało powierzone prof. dr hab. *Janowi Krzysztofowi Ludwickiemu*.

W skład Komitetu Naukowego do opracowania Leksykonu weszły następujące osoby:

- dr hab. *Aleksandra Czerw*, prof. NIZP-PZH
- dr hab. *Elżbieta Gołąb*, prof. NIZP-PZH
- dr *Grzegorz Juszczyk* - Dyrektor NIZP-PZH
- dr *Bożena Krogulska*
- prof. dr hab. *Jan Krzysztof Ludwicki* - Przewodniczący Zespołu
- dr hab. *Jolanta Solecka*, prof. NIZP-PZH
- dr hab. *Paweł Struciński*, prof. NIZP-PZH
- dr *Bogdan Wojtyniak*, prof. NIZP-PZH
- prof. dr hab. *Andrzej Zieliński*

W skład Komitetu redakcyjnego weszli: mgr *Grzegorz Święćkowski* i mgr *Jan Kozakowski* (Biblioteka Naukowa NIZP-PZH).

Podczas prac nad elektroniczną wersją **LEKSYKONU** przy pozyskiwaniu haseł zespół Komitetu Naukowego korzystał ze źródeł, do których prawa własności miał NIZP-PZH. W przypadku terminów z zakresu epidemiologii wykorzystano hasła zamieszczone na stronie internetowej „Przeglądu Epidemiologicznego”, które udostępnił redaktor naczelny czasopisma - prof. dr hab. med. *Andrzej Zieliński*.

Autorzy haseł są pracownikami Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny, a także członkami różnych grup roboczych Komisji Europejskiej, European Food Safety Authority (EFSA), European Centre for Disease Control (ECDC), OECD, Kodeksu Żywnościowego FAO/WHO i Zespołu ds. Oceny Ryzyka powołanego przez Głównego Inspektora Sanitarnego i innych organizacji krajowych i międzynarodowych mających wpływ na politykę i strategię w zakresie zdrowia publicznego.

Wersja elektroniczna **LEKSYKONU ZDROWIA PUBLICZNEGO** zawiera terminy w zakresie:

- epidemiologii chorób zakaźnych i niezakaźnych,
- bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego,
- bezpieczeństwa żywności, wody i środowiskowych zagrożeń zdrowia
- ekonomiki i organizacji zdrowia
- oceny ryzyka zdrowotnego.

Pracując w zespołach tematycznych dostrzegliśmy wprost lawinowe pojawianie się nowych terminów, często rozumiałych jedynie niewielkiej grupie ekspertów lub w stosunku do których pojawiały się rozbieżne interpretacje. Nierzadko mieliśmy okazję przekonać się, że niekiedy te same terminy lub skróty, w zależności od kontekstu, odnoszą się do różnych pojęć.

Hasła i ich definicje zostały opracowane na podstawie wielu dostępnych źródeł, jednak szczególne znaczenie przypisywaliśmy terminom pojawiającym się w prawodawstwie Unii Europejskiej, dokumentach OECD i FAO/WHO oraz oficjalnych dokumentach EFSA i ECDC.

Struktura **LEKSYKONU** została zaprojektowana w formacie „wiki” w taki sposób, aby zapewnić wygodne korzystanie przez jak najszerszą grupę użytkowników. Uwzględnia ona terminy polskie, ich definicje i angielskie odpowiedniki. Terminy angielskie przekierowywane są na ich polskie odpowiedniki. Dla wygody Użytkowników uwzględniono również polskie i angielskie skróty stosowane w obszarach wiedzy objętych **LEKSYKONEM**.

Jesteśmy świadomi, że wiele haseł nie znalazło się w **LEKSYKONIE**. Zwracamy się zatem do szanownych Czytelników z gorącą prośbą o zgłaszanie uwag odnoszących się do objaśnień haseł, haseł brakujących i wszelkich innych spostrzeżeń mogących podnieść jego przydatność dla Państwa.

LEKSYKON ZDROWIA PUBLICZNEGO jest dostępny poprzez stronę główną Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowego Zakładu Higieny i bezpośrednio pod adresem: http://leksykon.pzh.gov.pl/index.php/Strona_główna

Autorzy **LEKSYKONU** serdecznie dziękują wszystkim, którzy w trakcie pracy nad niniejszą publikacją wspierali nas swoją wiedzą i krytycznymi uwagami.

Zachęcamy Państwa do korzystania z **LEKSYKONU**.

Warszawa, kwiecień 2018 r.

Prof. dr hab. Jan Krzysztof Ludwicki

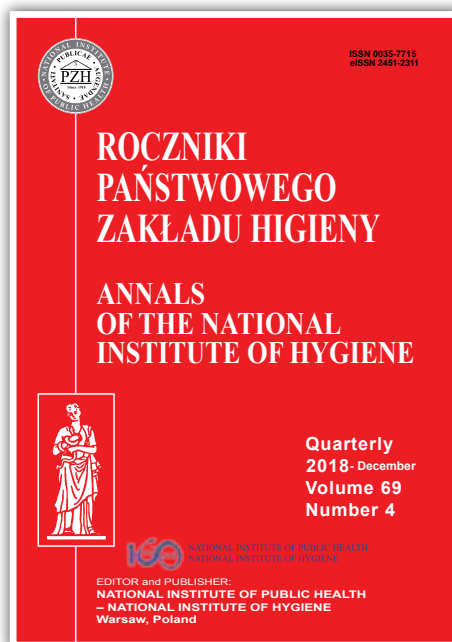
Kierownik Zakładu Toksykologii
i Oceny Ryzyka Zdrowotnego
NIZP-PZH

CZASOPISMA NAUKOWE WYDAWANE PRZEZ NIZP-PZH

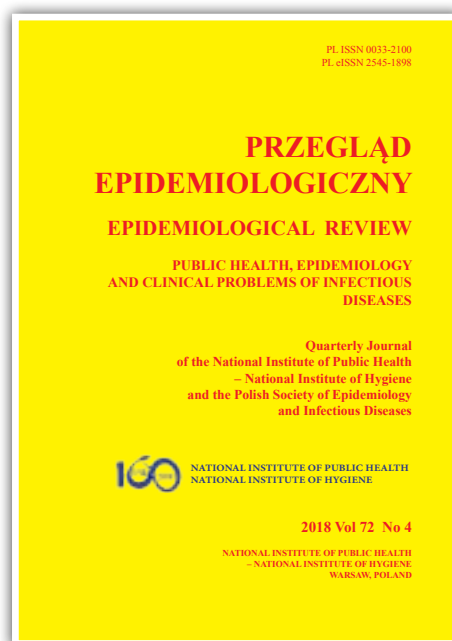
(Okładka pierwszego numeru i aktualna)

Roczniki Państwowego Zakładu Higieny / Annals of the National Institute of Hygiene

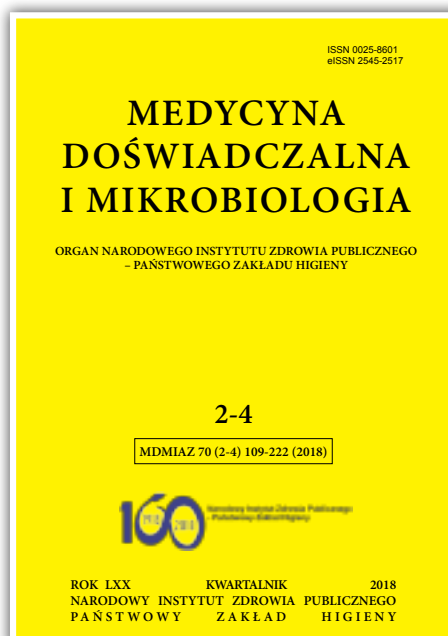
Redaktor naczelna: dr Kazimiera Ćwiek-Ludwicka

Przegląd Epidemiologiczny / Epidemiological Review
Redaktor naczelna: dr hab. Magdalena Rosińska, prof. NIZP PZH

Medycyna Doświadczalna i Mikrobiologia
Redaktor naczelny: prof. dr hab. Waldemar Rastawicki

SUBSCRIPTION

The subscription information is available at:

Library of the National Institute of Public Health - National Institute of Hygiene
24 Chocimska street, 00-791 Warsaw, Poland

Phone: +48 22 54 21 262 or +48 22 54 21 264
e-mail: biblioteka@pzh.gov.pl

Roczniki Państwowego Zakładu Higieny - Annals of the National Institute of Hygiene
may be ordered through Library of the National Institute of Public Health - National Institute
of Hygiene mailing address: biblioteka@pzh.gov.pl

Payment

The payment should be made after invoice receipt to the following account:

Bank Gospodarstwa Krajowego nr: 93 1130 1017 0080 1180 2020 0001
National Institute of Public Health - National Institute of Hygiene
24 Chocimska street, 00-791 Warsaw, Poland

Annual subscription in Poland in year 2019 (Vol. 70, 4 issues): 120,00 PLN

Indeks 37468

ROCZNIKI PAŃSTWOWEGO ZAKŁADU HIGIENY

[ANNALS OF THE NATIONAL INSTITUTE OF HYGIENE]

Tom 69

2018

Suplement

**Zeszyt poświęcony obchodom Jubileuszu 100-lecia
Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowego Zakładu Higieny (NIZP-PZH)
pod hasłem „100 LAT TROSKI O ZDROWIE POLAKÓW”**

Opracowanie i redakcja: Kazimiera Ćwiek-Ludwicka

SPIS TREŚCI

Misja Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny	5
Dyrektorzy NIZP-PZH.....	9
100 lat troski o zdrowie Polaków	11
Zarys historii NIZP-PZH	13
Listy gratulacyjne	17
Medal pamiątkowy z okazji 100-lecia NIZP-PZH.	45
Odznaczenia państwowe i resortowe	47
Okna pamięci – biogramy nieżyjących pracowników NIZP-PZH	53
Konferencje naukowe	71
Wystawa poświęcona historii NIZP-PZH.	75
Leksykon Zdrowia Publicznego	79
Czasopisma naukowe wydawane przez NIZP-PZH	81